O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

Қонун - ҳам қилич, ҳам қалқондир!

ИНСОН ВА ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ—ОММАБОП ҲАФТАЛИК ГАЗЕТАСИ

1996 ЙИЛ 30 ЯНВАРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН | 1999 ЙИЛ 12 ЯНВАР, СЕШАНБА | № 2 (102) | Сотувда эркин нархда

БУГУНГИ СОНДА:

РАШК... ...ДАН ТЎКИЛГАН ҚОН ВА АШК 2-бет

ГЎДАККА ТАШЛАНГАН ВАҲШИЙ 3-бет

АСКИЯ — ҲАЛБ ТЎҒЁНИ 4-бет

14 ЯНВАР – ВАТАН ҲИМОЯЧИЛАРИ КУНИ

Demokratiya sari

АДЛИЯ ВАЗИРИ «ФИДОКОРЛАР»ГА ГУВОҲНОМА ТОПШИРДИ

Ўзбекистонда демократик жараёнлар янада томир ёйиб бормоқда. Янги 1999 йил бошида мамлакатда тағин бир сиёсий ташкилот - Ўзбекистон Фидокорлар миллий демократик партияси дунёга келди. У Ўзбекистон халқининг манфаат ва мақсадлари муштараклиги йўлида зиёлилар ва иқтидорли ёшларнинг сиёсий иродаси, иқтисодий ва маънавий тараққиётга муносиб ҳисса қўшиши асосида, қонунийлик, ошкоралик, фикрлар хилмахиллиги тамойилларига таяниб фаолият кўрсатади. Янги партия мамлакатнинг оқилона тинчлик, минтақавий осойишталик, фаровонлик ва халқ маънавий баркамоллиги сиёсатини амалга оширишда кўмаклашади, Ватан ва миллат равнақи йўлида ҳақиқий фидокорликни намоён қилади.

Яқинда Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида Ўзбекистон Республикасининг «Сиёсий партиялар тўғрисида»ги Қонуни талабларига мос ҳолда, қарийб 8000 та ташаббускор - хайрихоҳларни ўз атрофида тўплаган бу ташкилотнинг Низоми (Устави) рўйхатга олинганлиги ҳақидаги гувоҳномани топшириш маросими бўлиб ўтди.

Расмий тадбирда Адлия вазирлиги раҳбарияти, қатор таркибий тармоқлари мутасаддилари, Ўзбекистон Фидокорлар миллий демократик партияси котиблари, жамоатчилик ва оммавий ахборот воситалари вакиллари ҳозир бўлдилар.

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазири Сирожиддин Мирсафоев янги сиёсий ташкилотнинг Низоми рўйхатга олинганлигини эълон қилди, партиянинг улуғ мақсадлар йўлидаги фаолиятига омад ва самара тилади, жамиятимизда демократик жараёнлар шахдам кириб келаётганлигини таъкидлаб, улар яхши умидлар ижобат бўлишига хизмат қилишига ишонч билдирди. Сўнгра у янги партиянинг Низомини ташкилотнинг Бош котиби Э.Норбўтаевга тантанали равишда топширди.

Бош котиб Э.Норбўтаев ўз навбатида янги сиёсий куч Ватан - Ўзбекистон равнақи йўлида низомий мақсад ва тамойиллардан оғишмай, фидокорона фаолият кўрсатажагини билдирди.

Махсус мухбиримиз

ВАТАН ТАРАҚҚИЁТИ ЙЎЛИДА

Маълумки, мамлакатимизнинг иқтисодий сарҳадларини қўриқлашдек масъулиятли вазифани бажараётган давлат божхона қўмитаси ўз навбатида давлат мустақиллигининг рамзларидан бири саналади. Истиқлол тенгдоши бўлган ушбу хизматга дастлабки пайтлардан турли соҳадаги янги ходимлар жалб этилиб, уларнинг касбий малакаларини давр талаблари даражасида ошириш учун муайян ишлар амалга оширилди. Жумладан, божхона хизмати ходимларининг профессионал касб маҳоратини ошириш мақсадида ҳарбий-хизмат, жисмоний, жанговар, маънавий-маърифий тайёргарлик бўйича махсус йўриқномалар тайёрланиб, ана шу асосда Давлат божхона қўмитасининг Ўқув марказида мунтазам машғулотлар олиб борилаётганлигини айтиш жоиздир.

Республикамиз Президенти Ислом Каримовнинг ташаббуси билан юртимизда илк бор ташкил этилган Божхона коллежининг фаолият бошлаши мамлакатимизда амал қилаётган таълим тўғрисидаги қонунга ва кадрлар тайёрлаш Миллий Дастурига ҳамда мустақил божхона сиёсатига мос қадам ҳисобланади.

Ушбу ўқув юртида ҳар тонг Ўзбекистон давлат Мадҳиясининг садолари ва республика байроғи ёнидан курсантларнинг тантанали, шахдам қадамлар билан ўтишидан бошланади. Айни вақтда коллежда мамлакатимизнинг турли вилоятларидан келган 130 нафардан зиёд бўлажак юрт посбонлари таҳсил олмоқдалар. Божхона коллежида ўқув юртининг таълим дастурида белгиланганидек, Ўзбекистон божхона хизматини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш, кадрлар тайёрлаш ва тарбиялашда хорижий ижобий тажрибани ўрганиш ва ўзлаштириш, таълим олувчиларни юксак ахлоқийлик, Ўзбекистон мустақиллиги мафкураси ва демократияга, Қасамёдга содиқ ҳамда Ватан ва халққа садоқатли хизмат қилиш руҳида тарбиялаш борасида изчил ишлар амалга оширилмоқда.

Ҳарбийлашган божхона курсантлари сафидан ўрин олиш - мамлакатимиздаги ҳар бир йигит-қиз учун юксак шараф ҳисобланади. Жисмоний баркамоллик, маънавий етуклик, чет тиллардан бирини яхши билиш ва албатта, ижтимоий ва иқтисодий билимларни яхши ўзлаштириш - коллежда ўқишни орзу қилувчи ёшларга қўйиладиган асосий талаблардан ҳисобланади.

Яқинда божхона коллежи курсантлари тантанали равишда «Божхоначи қасамёди»ни қабул қилдилар. Бу кун уларнинг ҳаётида унутилмас из қолдириши табиий. Айни кунларда божхона коллежида ўқув ва жисмоний тайёргарлик машғулотлари қизғин олиб борилмоқда. Эл олдидаги масъулиятли вазифани адо этувчи божхона ходими ҳар томонлама етук мутахассис бўлиши лозим!

Уларни Ватан кутмоқда.

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ

Суратларда: Давлат божхона қўмитасининг божхона коллежи фаолиятидан лавҳалар.

1999 йил — Аёллар йили

Аёл ўз эрки ва мустақиллиги учун курашувчи жондир. Энг мустақил аёл, аввало энг яхши уй бекасидир.

Anjuman

ИЛҒОР ТЕХНОЛОГИЯ — ЮТУҚЛАР ОМИЛИ

7 январ куни Адлия вазирлиги қошидаги Хадича Сулаймонова номидаги Республика илмий-тадқиқот криминалистика Марказида Қонунчиликни таъминлашда фан ва техника ютуқларидан фойдаланиш масалаларига бағишланган анжуман бўлиб ўтди. Унда барча ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар ҳамда оммавий ахборот воситалари ходимлари қатнашди.

Анжуманни Марказ бошлиғи С.Отахўжаев очди ва марказ жамоасининг ўтган йил давомида амалга оширган асосий ишлари ҳақида батафсил маълумот берди. Республика илмий-тадқиқот криминалистика маркази 1998 йилда эътиборни ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар томонидан тайинланган экспертизаларни бажариш, изчил тадқиқотлар ўтказиш каби бир қатор муҳим тадбирларга қаратди. Амалга оширилган чора-тадбирлар экспертизалар сифатини яхшилаш, ходимлар касб даражаларини ошириш, ашёвий далиллар тадқиқоти услубларини такомиллаштириш ҳамда амалиётга компьютер техникасини янада кенгроқ киритиш имкониятини берди.

Анжуман ишида Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирининг ўринбосари М.Жалилов иштирок этди ва бугунги кунда ҳуқуқ-тартибот идоралари фаолиятида Марказнинг ҳамкорлиги сўзсиз жуда катта ўрин тутишини таъкидлади. Марказни энг илғор технология, асбоб-ускуналар билан таъминлашда Адлия вазирлиги ҳам тегишли ёрдам кўрсатишини билдирди.

А.АЗИЗОВ

Bugunning gapi

САНЪАТФУРУШЛАР

Кейинги пайтларда Республикамиз баъзи амалдорларининг хонадонларида бўлган тўйиларнинг овозасини эшитиб, хоразмликлар ҳам ёқа ушлашди. Бундай дабдабали тўйлар Хоразмда ҳам бор. Бироқ улар кимсан катта-катта амалдорлар, пул, мол-дунё ўз-ўзидан оқиб келувчи оилалардагина ўтказилади. Уларда оддий, меҳнаткаш одамларни деярли учратмайсиз: бари казо-казолар. Яна бир жиҳати ҳам борки, ундан наинки оддий одамлар, ҳатто кўп амалдорларнинг ўзлари ҳам норози. Гап кўпгина саёқ «созанда», «гўянда», «хонанда», «раққоса»ларнинг тўйлардаги «хурмача» қилиқлари, «танга сози» аталмиш иллат ҳақида кетаётир.

«Танга сози» тўй ниҳоясига етар чоғда бошланиб, «раққоса» томонидан оломоннинг чўнтаги шипшийдон этилгунча давом этадиган маросим. Унда муниса ўзбек аёлига хос уят ва иффатдан асар ҳам қолмаган «раққоса» беҳаёларча ноз-карашма, қош қоқишу кўз сузишларни авж пардаларга кўтаради. Бу - «кўк»лару юзталикларни бир чўнтакдан иккинчисига кўчириб ўтказиш усули. Оломондан пулни шилиб олиш ҳам бир «санъат». Учта-тўртта юзталикни у назарига ҳам илмайди. Чўнтакка имлайди... «Йўқ, бу оз». Яна имлайди. «Тағин қўшинг...»

Бу ҳолдан йўғон чўзилади, ингичка узилади. Ҳа, шундай. Ҳозирги тўйлар замонида ошини ҳалоллаб еётганларга бу хил «чўз-чўз»лар оғирлик қилади. Жудаям оғирлик қилади. Хуллас, ориятдан айрилмай, дея бор-будини тўйга харжлаб, оқибатда рўзғори куйганлар ҳам анчагина. Бағри кенг, дарёдил одамлар-ку, бу ҳолга тоқат қилиб келишди. Аммо назорат идоралари-чи?

- Йўлбошчимизнинг тўй-тантаналар, оилавий маросим ва маъракаларни беҳашам, камчиқим қилиб ўтказиш юзасидан чиқарган Фармони кенг кўламли амалий ишларимизнинг ҳуқуқий асосига айланди, - деди биз билан суҳбатда Урганч шаҳри прокурори, адлия маслаҳатчиси Худойберган Жуманиёзов. - Кенг жамоатчиликни қийнаётган, эътирозларга сабаб бўлаётган эскилик иллатларини бартараф этишга қаратилган мазкур Фармон инсонпарварлик сиёсати намунаси бўлди.

Мазкур Фармон талабларини бажариш юзасидан ўтказилган текширишлар айрим санъаткорларнинг хатти-ҳаракатлари шарқона ва ўзбекона инсоний удумларимизга мутлақо зид эканлигини кўрсатди.

Прокурорнинг бу мулоҳазаларини мухбирлик қароргоҳимизга тақдим этилган маълумотнома ва журналистик кузатувлар тўла тасдиқлади.

Алоҳида таъкидлаш жоизки, биз ўзбекларнинг тўйида «санъаткор»ларни терғаш айтишгагина осон сўз. Текширувчининг салгина бўлсин-да, бежо ҳаракати нафақат тўй соҳиблари, балки ундаги меҳмонлар руҳиятига ҳам таъсир ўтказиши турган гап. Лекин назоратчилар текширишни шундай ўринлатишдики, унда тўйдагиларнинг асабини қитиқлайдиган ва безовталигига сабаб бўладиган ҳолатлар асло рўй бермади.

Санъат оловда ёнмайди, сувда чўкмайди. У сотилмасдир. Дилида санъатга жой топилмайдиган кишини жоҳил ва ваҳший деяверинг. Санъатни севмайдиган киши наинки меҳнат, балки ҳаётни севишга ҳам қодир эмас. Шундай экан, у инсон учун ҳаётий зарурат, неъмат. Чинакам санъат халқнинг мулки.

Ўтмиш тўйларида ҳофиз ва хонандалар қўшиқ айтгани учун оломондан пул таъма қилишмаган. Улар санъатнинг ҳақиқий фидойилари ва ҳомийлари паноҳи, сояи давлатида яшаб, ижод этганлар. Юртнинг манаман дегучи санъаткорлари ҳам эл билан бир товоқдан ош еийишган, бирдай кулбада яшаб, бирдай турмуш кечиришган. Бойликдан кўра ижод ва элга хизматни муқаддас билишган.

Аҳли фуқаро ҳозир ана шундай фидойи, камтар, камсуқум санъаткорларни кўпроқ қўмсайди. Одамлар ҳавас қилган ҳофиз-хонандалар юртда ҳозир ҳам бор.

(Давоми 3-бетда)

«Inson va qonun» tekshiradi va nazorat qiladi

«ИЧАРСАН, ИЧМАСАНГ СОТАРСАН!»

дейишмоқда «Вилоятжамоахўжаликқурилиш» тресті раҳбарлари ўз ишчиларига

Сурхондарё вилоят 1-сонли касалхона 72 ёшни қаршилади. Аммо беморхона вазифасини ўтаётган эски иморатларнинг ёши эса 120-130 ларда. Ўрусиянинг мустамлакачи подшоси Николай II нинг отлиқ қўшинлари учун казарма вазифасини ўтаган. Хом ғиштдан баланд ва энли қилиб бунёд этилган иморатларнинг таг-туби чириб, умаланиб кетган. Шифтларидан ёмғир чаккалари ўтиб, тўппа-тўғри беморлар ётган тўшакларга тушади. Иссиқ танасидаги ширин жоннинг оғриқларига малҳам излаб келган касаллар каровотларини чакка томмайдиган жойларга кўчириб, ёмғирнинг истиқболига тоғора, челак, топилмай қолса, пешоб тувакларини тўғрилаб қўйишади. Ана тадбиркорлик!

Касалхонанинг янги иморатлари қурилишлари йиллаб эмас, ўн йиллаб чўзилиб, оқсаб ётибди. Ушбу савоб ишга мутасадди бўлган Термиз шаҳар ҳокимининг муовини Ҳаким ака Рауповга бу ҳақда оғиз жуфтлаб, савол бермоққа чоғлансангиз, ёқинқиратмайгина жавоб қайтаради.

- Бинони қураётган Ангордаги 263-хўжаликлараро механизациялашган кўчма жамланма ажратилган, режалаштирилган маблағдан кўпроқ пул харажат қилиб қўйди.

- Унда нега қурилиш ишлари ниҳоясига етмаган? - ажабланаман.

- Бунга пулнинг қадрсизланиши сабаб бўляпти?

- Кўпроқ молиялаштирилса-чи?

- Эй биродар! Сиз борйўғи журналист бўлсангиз... Қурувчи ё иқтисодчи бўлсангиз эканки, тушунтирсам.

Ҳоким муовинига яна бир қатор аччиқ саволларнида бергим келди-ю, лаб тишлайман. Айтиб нима қилдим. Яхшиси, туя гўшти еб қолган қурилишлардаги ғиштин деворларга айтаман. Ҳеч бўлмаса улар аксадо берар.

«Оббо касалхонанинг чала иморатлари-ей! Оббо сизлар-ей, нега саккиз-ўн йиллаб қад кўтаролмай ётасизлару Термизнинг янги Бойқишлоғидаги икки-уч қаватли қасрлар тобора кўкка бўй чўзаверади? Нега уларга топилган маблағ, сиз мўрликларга топила қолмайди? Бойвачча-ю, қозилар, ҳокиму ҳукамоларнинг яқинлари, қариндошлари номига қурилаётган кошоналарнинг ҳад-ҳисоби бормикан? Аммо нега вилоят касалхонасининг уч қаватли мўъжазгина жарроҳлик мажмуига ғишт, цемент ўлгур топила қолмайди».

Вилоят 1-сонли касалхонасининг бош ҳакими Нодир Абдуллаев билан янги иморати битмай ётган жарроҳлик мажмуини айланамиз. Вилоят телевидениесининг тасвирчиси-да, бизга ҳамроҳ бўлади.

- Нервимга тегманг! Саволингизни начальникларга беринг, камерангизни нарёққа олинг-ей, - дейди тутоқиб юзлари гўштдор прораб.

- Ҳеч бўлмаса ўзингизни таништиринг, исм-шарифингизни айтинг-да бундай, ким билан суҳбатлашганимизни билайлик, - дейман.

- Айтмайман! Отам уришади, айтсам, - дейди прораб мазахлаб.

- Юринг, бу кишилар билан гаплашгулиги йўқ, - дея қурилишнинг иккинчи қаватига йўл бошлайди бош ҳаким. - Мана бу зинапояларнинг тагига боқинг, атиги иккита бурчакли темир билан пайвандлаб қўйилган. Худо кўрсатмасин 5-6 балли зилзилага-да, бардош беролмайди. Халқ учун қуришса шундай қилишади. Ўзлари учун қуришса, Хитой деворларидан-да, мустаҳкам қиладилар.

- Бугун неча метр квадрат деворни қумсувоқ қилдиларингиз?

- Олти... Йўғ-ей, етти ярим метрни, - дейди қурувчилардан бири. Бироз сукут қилиб қўшимча қилади: - Аниқ ҳисобламаймиз.

- Ахир, бу бир нафар қурувчининг кунлик меъёридан ҳам бир ҳисса кам-ку. Сизлар эса анови «нотаниш» прораб билан қўшиб ҳисобласак, ўн тўрт кишисизлар.

- Нега нотаниш бўлар экан, у киши ўз улфатимиз Бахтиёр Хурсандов-ку.

- Билмасам, фамилияси, исмини сир тутди.

- Ҳа, энди сиз мухбирларга исм-фамилияни айткилиги борми?!.Энди сизга айтсам, мухбиржон, «аввал иқтисод, кейин сиёсат» деганлар. Ўн-ўн бир ой бўлди, ойлик нима экан билмаймиз. Рўзғордан барака кетган. Шу аҳволда ишга ҳам қўл бормайди-да.

- Бошлиқларингиз ким, нега мурожаат қилмайсизлар?

- Жовлиев Шопўлат деган йигит-да. Ҳаммамиз бир жойдан - Ангордан қатнаб ишлаймиз. Ёмон йигит эмас, ўзимиздай пақир-пастак, камбағалдан чиққан. Ойлик сўрасак, елка қисади. Ҳа, яқинда «ойлик ўрнига натура оласизлар» деб жонимизга оро кирди.

- Хўш, натурага нима берди?

- Ҳар биримизга ўн шишадан ароқ ва икки килодан кўк чой.

- Индамай олавердилaрингми?

- Сал-пал «отказ» қилиб олдик. «Эй, баччағарлар, ичарсизлар, ичмасаларинг сотарсизлар, ҳозир ароқнинг бозори чаққон. Берганимизга шукр қилсаларинг-чи», деб дўқ ургандек бўлди.

- Хуллас, олдиларингми?

- Олмаганимизда нима бўларди? Отасига раҳмат. Беш-олти шиша яримтани сотиб, қозон қайнатишга масаллиқ харид қилдик. Икки-уч шиша ароқ сандиқда қолди.

- Ҳисоб-китоби қандай бўлди?

- Ай мухбиржон-ов, эзмалаб сўрайсиз-да. Ведомостларга пул олдик деб қўл қўябердик. Ароқни 255 сўмдан, қуруқ чойнинг ҳар килосини 550 сўмдан ойликка ҳисоблаб олабердик-да!

Ушбу антиқа «усул»да иш ҳақи тарқатаётган «Вилоятжамоахўжаликқурилиш» тресті бошлиғи Абдушукур Шомуродовни излаб, хизмат хонасига 6-7 марта бориб сарсон бўлдим. Идорадаги хизматчилар ҳам унинг қаёққа кетганлигини аниқ айтиша олмайди. Тахминан «янгидан бунёд этиаётган ёпиқ теннис коомплекси қурилишига кетган», дейишади. У кишини ўша ёқлардан излаб топиш ҳам амримаҳол.

Ангордаги 263-ХМКЖ бошлиғи Шопўлат Жовлиевни-да икки-уч ҳафта излаб, охири касалхона ҳудудида қурилаётган чала иморат олдидан топдим.

- Мухбиржон, мен сизни излаган эдим... - дейди бошлиқ.

- Нима учун?

- Ёрдам қиласизми деб...

- Қандай ёрдам бера олишим мумкин? - ажабланиб сўрайман Шопўлат Жовлиевдан.

- Газитга ёзмайсиз... ёрдамингиз шу-да!

- Нега ёзмайман?

- Чунки иккаламиз ҳам бир жойдан. Бир-биримизни хафа қилишимиз тўғри келмайди...

- Қурувчиларга маош ўрнида ароқ, чой бераяпсизлар?..

- Бошқа илож йўқ.

Бошлиқнинг бепарво ва лоқайд гапириши ҳайратимни оширгандан оширарди.

- Пул ўрнига маҳсулотни қаердан олаяпсизлар?

- Энди йўлини қилдик-да... Менга қаранг, яхшиси, Термиз шаҳаркапитал қурилиш бўлимидан сўранг, «нега пул ажратмаяпсизлар» деб. Аҳмад Сафаров дегич бошлиғи касал. Анча вақтдан буён ишга чиққани йўқ. Лилия дегич бир муовини бор. Кайфияти йўқ пайт «кимсан, нега келдинг» ҳам демайдилар. Қош чимириб, лаб буриб ўтираберади...

Термиз шаҳар ҳокимининг муовини Ҳакимжон Рауповга қайта учрашаман.

- Оббо, эринмас экансиз-да. Янги йилнинг биринчи чорагида объектни топширамиз. Бўпти ука, бораверинг, ишларим кўп, - дейди ҳоким муовини.

Айни пайтда вилоят 1-сонли касалхонанинг нейрохирургия, травмотология, урология, жарроҳлик, гастроэнтрология, томоқ-бурун-қулоқ касалликлари ва тиббий ускуналарни зарарсизлантириш бўлимлари 120-130 йил муқаддам қурилган чордеворларда фаолият кўрсатмоқда. Жанубий-шарқий томондан кучли афғон шамоли эса бошласа, касалларга қўшилиб, дўхтирлар-да, дағ-дағ титрайдилар: «Ишқилиб деворлари чириб кетган касалхона қулаб тушмасинда!»

Бахтиёр ОЛЛОМУРОД,
«Инсон ва қонун» мухбири

ЭЛНИНГ РИЗҚИ УЛУҒ

Dala to'la-ombor to'la

Дон ризқ-рўзимиз, нонсиз кун ўтмайди. Айни шу пайтда бепоён далаларимиздаги буғдой майсалари барқ уриб ўсаётир. Уни ҳар хил офатлардан, молларнинг пайҳон қилишидан сақлаб, нес-нобуд қилмай ҳосил йиғиб олинса халқимиз ҳаёти фаровон, дастурхонимиз тўкин-сочин бўлади. Шу мақсадда Республикамиз раҳбарияти томонидан бу ишларга алоҳида эътибор қаратилиб келинмоқда.

1994 йил 21 ноябрда Президентимизнинг «Экинларни пайҳон қилишга қарши курашни кучайтириш тўғрисида» Фармони ва ушбу масала бўйича Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 6 ноябрда 423-сонли Қарори қабул қилинган эди. 1996 йилда бу борада яна «Қишлоқ хўжалик экинлари пайҳон қилинишига қарши курашни кучайтиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» қарор қабул қилинди. Мазкур қарорларнинг қўшимча равишда қабул қилинишидан мақсад, қарорда кўрсатилган ҳолатларнинг бажарилиши талабга жавоб бермаслигидир. Кўпгина хўжалик раҳбарларининг бепарволиги ва маъсулиятсизлиги, ижро интизомининг пастлиги, тегишли идоралар ва органлар томонидан амалий чоралар кўрилмаганлиги натижасида, чорва моллари пайҳон қилиши туфайли ғалла, пахта, мева-сабзавот ва бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига нобудгарчиликлар камаймаганлиги сабабли ҳозирги кунда ҳам бу борадаги ишларга алоҳида эътибор қаратилиб, 1998 йил 27 ноябрда Вазирлар Маҳкамасининг «Экинларни пайҳон қилишга қарши курашни фаоллаштириш тўғрисида» қарори қабул қилинди.

Қарорда: «Кўрилаётган чораларга қарамай, экинларни пайҳон ва нобуд қилиш ҳоллари давом этмоқда. Бу эса ғалла ҳосили ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг анча қисмининг йўқ бўлишини бартараф этиш ва қишлоқ хўжалик экинлари пайҳон қилинишининг олдини олиш бўйича ишларни фаоллаштириш мақсадида қуйидагилар белгиланди. Чорва молларини экинзорларда боқиш ва олиб ўтиш, автотранспорт воситалари ва қишлоқ хўжалик техникасини экинзорлар устидан ҳайдаб ўтиш ва экинзорларни пайҳон қилишга олиб келадиган бошқа бузғунчиликларга қарши курашни фаоллаштириш; пайҳон ва нобуд қилиш жойда ушланган чорва молларини ўзини-ўзи бошқариш органига топшириш, фавқулодда ҳолларда етказилган зарар қоплангач, ўзини-ўзи бошқариш органларининг қарори билан чорва моллари ўз эгаларига қайтарилиши мумкинлиги белгиланган. Шу ўринда юқорида кўрсатилган Қарор нормаларига кенгроқ тушунтириш берадиган бўлсак, аввало етказилган зарар тўла қопланади. Иккинчидан, экинларни пайҳон қилишга сабаб бўлган чорва моллари эгасига қайтарилмайди. Учинчидан, чорва моллари эгаси маъмурий жавобгарликка тортилади.

Шунинг учун фуқаролар чорвачилик бўйича фермер хўжаликлари ходимлари ўзларига тегишли чорва молларини экинларни пайҳон қилишдан сақлашлари ва бу ишларга эътибор беришлари лозимдир. Чунки юқорида кўрсатилгандек, мазкур ишларга эътибор берилмай, қарор талаблари бузилишига йўл қўйилса, икки тарафлама - моддий ва маънавий зарар етказилади.

Юқорида қайд қилинган қарорларга бўйсунмай, ўзига тегишли бўлган чорва молларини буғдой экилган далада боқиб, экинзорларни пайҳон қилишга йўл қўйган Қизилтепа туман Зарбдор жамоа хўжалиги аъзоси Ж.Тўлаев ўзига тегишли 100 бош қўйларни Зармитан жамоа хўжалигига тегишли 40 гектарлик буғдойзорга боққани натижасида Зармитан жамоа хўжалигига 23.000 сўмлик зарар етказади. Натижада у Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 198-моддаси 3-қисми билан жиноий жавобгарликка тортилиб, Қизилтепа туман суди томонидан 2 йил 11 ой 3 кун ахлоқ тузатиш жазоси тайинланиб, ойлик иш ҳақидан ҳар ойда 20 фоиз миқдорида давлат фойдасига ундириш белгиланди. Шунингдек, Ж.Тўлаевдан Зармитан жамоа хўжалигига етказилган 23.000 сўм зарар ундирилди.

Бу биргина моддий зарар эмас, балки ўша инсоннинг оиласига, фарзандларининг таъминотига ҳам таъсир этувчи салбий ҳолатдир.

Шунингдек, вилоят туманларида экинларни пайҳон қилишга қарши кураш борасида бир қанча ишлар амалга оширилишига қарамасдан, вилоятининг Навбаҳор туман суди томонидан 5 та, Навоий туман суди томонидан 8 та, Қизилтепа туман суди томонидан 27 та, Хатирчи туман суди томонидан 31 та шахсга нисбатан юқорида қайд этиб ўтилган ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишлар келиб тушиб, улар судлар томонидан қонун талаблари асосида кўриб чиқилди. Барча ҳуқуқбузарлар маъмурий тартибда жавобгарликка тортилганлар.

Ушбу кўринишларнинг келиб чиқишига аввало одамларнинг ўзи сабабчи. Шунинг учун ҳар бир шахс ўзининг ҳаракатига онгли равишда муносабатда бўлиши, қилаётган ишининг оқибат-натижасини чуқур тушуниб етмоғи лозим.

«Ўзиникини ўзгалар ҳақидан устун қўйиб, бировлар насибасини оёқ ости қилиб тепкилаганлар, икки дунёда ҳам яхшилик кўрмагай», деган гап бор. Ахир, мол фақат бир кишига тегишли бўлса, экинлари юзлаб, минглаб инсонлар ризқ насибасидир. Бундай ҳаракат бир киши томонидан юзлаб кишиларнинг ҳақига хиёнат қилиш, деб баҳоланади.

Шунинг учун амалдаги Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги ҳамда Жиноят кодексида жавобгарлик масалалари белгилаб қўйилган. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси МЖТК нинг 104-моддасида қуйидагича белгилаб қўйилган:

- чорва моллари ёки паррандаларнинг хўжалик экинзорларини пайҳон қилиши, қишлоқ хўжалик экинлари даласида тўплаб қўйилган ҳосилга зарар етказиши ёки уни йўқ қилиб юбориши, кўчатларга шикаст етказиш;

- фуқароларга энг кам иш ҳақининг учдан бир қисмидан бир баробаригача, мансабдор шахсларга иккидан бир қисмидан икки баравваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади;

- экинзорларни ёки кўчатзорларни ҳамма турдаги ҳаракатланувчи техника воситаларида босиб ўтиш;

- энг кам иш ҳақининг иккидан бир қисмидан икки баробаригача миқдорида жарима солишга сабаб бўлади;

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилгандан кейин бир йил давомида қайта содир этилган бўлса:

- фуқароларга энг кам иш ҳақининг бир баробаридан 3 баробаригача, мансабдор шахсларга эса уч баробаридан етти баробаригача миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 198-моддаси 3-қисмида экинзор, ўрмон ёки бошқа дов-дарахтларга қасддан шикаст етказиш, уларни пайҳон қилиш, нобуд қилиш, кўп миқдорда зарар етказишга сабаб бўлса;

- энг кам ойлик ҳақининг етмиш беш бараваридан юз бараваригача миқдорида жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари, ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади, деб белгиланган.

Юқоридаги қарорлар ва жавобгарлик тўғрисида амалдаги қонунчиликни кенг тушунтириш ва тарғибот ишларини олиб бориш мақсадида вилоят адлия бошқармаси бошлиғининг шу муоммага тегишли махсус буйруғи чиқарилиб, унда юқоридаги ишларни амалга ошириш мақсадида етти кишидан иборат ишчи гуруҳи ташкил этилди. Унга адлия бошқармасининг маъсул ходимлари киритилди.

Шунингдек, Вазирлар Маҳкамасининг ушбу Қарори туман, шаҳар судлари судьялари, Давлат нотариуслари ҳамда адлия бошқармаси ходимлари иштирокида ўрганиб чиқилиб, тегишлича тадбирий чоралар белгиланди, маълумот ва ижро учун жойларга юборилди.

Юқорида қайд этиб ўтилган ишчи гуруҳ аъзолари томонидан 1998 йил декабр ойининг биринчи ўн кунлигида вилоятнинг Қизилтепа, Навоий туманларидаги жамоа хўжаликларида раҳбар ходимлар, дон етиштирувчи ижарачилар, ўзини-ўзи бошқариш органи вакиллари, маҳалла қўмиталари оқсоқоллари иштирокида юқоридаги Қарор ва қонунчилик талаблари бўйича маърузалар қилинди, суҳбатлар ўтказилди. Айниқса, Қизилтепа туманидаги К.Қобилов, «Тошрабод», «Зармитан», «Варгун» жамоа хўжаликлари Навоий тумани «Нарпай» жамоа хўжаликларида бу йиғилишлар савол-жавоблар асосида бўлиб ўтди.

Ерларимизга экилган ва энди экиладиган 1999 йил экинларини парвариш қилиб, улардан сўзланган маҳсулотларни йиғиштириб олиш учун вилоятимиз адлия бошқармаси ходимлари бундан кейин ҳам туман ва шаҳарлар жамоа ва ширкат хўжаликларида бу борадаги тушунтириш ҳамда назорат ишларини олиб бораверадилар.

Икром БЕРДИҚУЛОВ
Навоий вилоят ҳокимлиги адлия бошқармаси бошлиғи

O'xshash fojialar

БИРОВИНИ АРОҚ, БИРОВИНИ ВИНО АБГОР ҚИЛДИ

Биринчи воқеа

Нурмуҳаммад эндигина 34 баҳорни қаршилаётган, оилали, 4 фарзанднинг отаси, дуппа-дуруст кириб-чиқиб, тирикчилик ташвиши билан юрган эди. Арзимаган бир сабаб билан унинг ҳаёти издан чиқиб кетиши кимнинг хаёлига келибди дейсиз. Шишанинг ичида беозоргина турувчи «май» бир кундаёқ уни 20 йиллик қамоқ панжараси ортига, бегуноҳ Машрабжонни эса ўн гулидан бир гули очилмаган чоғида қора ер бағрига жойлади.

1998 йилнинг 6 феврали соат уч яримларда Янгиқўрғон тумани Навкент қишлоғида яшовчи М.Холматовнинг уйига Нурмуҳаммад боши оғиб келиб қолди. Ўзингиздан қолар гап йўқ, ҳозирги кунда меҳмонингизга ҳўкиз сўйсангиз ҳам ҳисобга ўтмайди, кучи паст бўлсаям «ўша отинг ўчгур»дан қуйсангиз бас.

Ёмонликнинг яхшиси бўлмагандек, спиртли ичимликнинг ҳам беозори бўлмайди. Улар М.Холматовникида озгина қизиб олишгач, шу қишлоқда яшовчи М.Маҳмудованикига узун-қисқа бўлиб чиқишди. Бу ерда давра кенгайди - Ю.Тўхтабоев, Ҳ.Абдувалиевалар билан энди беш улфат бўлиб, соат кечки саккиз яримларгача роса олишди. Нима қипти? Бор-йўғи вино-ку. Боя 1 литр, энди кўпчилик бўлиб 2 литр ичишди. Ҳеч замонда вино ичиб бирор гуноҳ қилган кишини кўрганмисиз? Шу виноям ичкилик бўлди-ю. Бўлмади. Бу ердан ҳам тўймай чиқишди. Энди Навкент кўчасидаги ҳаммом биноси тўғрисида уч киши - Нурмуҳаммад ва унинг сафдошлари Ю.Тўхтабоев, Ҳ.Абдувалиевалар туришарди. Жимгина ичиб, жимгина кетавериш ҳам ичиш бўлдими?.. Бундоқ шерлигингни халқ кўрсинда. Нурмуҳаммад белигача кийимларини ечиб ташлади. Юсуф Тўхтабоевдан яна ичимлик олиб келиш учун пул сўради. Юсуфнинг пули йўқ эди. Аммо шу тобда унинг дийдиёси кимнинг қулоғига киради дейсиз. Хасис, топсин, чиқарсин! Нурмуҳаммад баттар қистовга олаётган эди, шу тобда О.Қаҳҳоров билан М.Турсунов келиб қолишади. Зўравонга ўзидан ёши катта одамни қийнаш инсофдан эмаслигини айтишади. Аммо қаёқдаги қандайдир Машраб унга ким бўлибди. У энди Машрабжон Турсуновга кўкрак керганича ташланди. Машрабжон ўзини ҳимоя қилиш учун Нурмуҳаммадни нари итариб юборди. «Арзимаган» ичимлик таъсири ва кутилмаган бундай муомаладан диндан чиққан Нурмуҳаммад бундоқ ён-верига қараса, сим тўсин ўрнатилган труба турибди. Труба билан қуролланиб, бошқалар ишига бурнини суқувчи инсонпарварнинг бир таъзирини бермоқчи бўлди. Спирт даражаси паст бўлган ичимлик - вино, яъни томирларида оқаётган шайтон васвасаси Нурмуҳаммадни шу йўлга бошлади...

Иккинчи воқеа

Синфдошлик кўп яхши нарса. Орадан йиллар ўтиб ҳам учрашиб туриш, болаликдаги беғубор дамларинг бирга ўтган дўстларингни чорлаб туриш ёки ўзинг уларнинг чорловига лаббай деб ҳозир бўлишингга нима етсин.

Оламнинг шодлиги йиғилса бутун, дўстлар дийдоридан бўлолмас устун. Агар ана шундай кайфият оғушида дўстлар тўпланишса, унга монелик қилувчи бирор куч топилармикан оламда? Бунга йўл бермасликка қайсидир жиҳатдан уяласан, киши.

Дўстларингникида «гап» еганингдан кейин сен ҳам «гап»дан қочмаслигинг керак. Бўлмаса одамгарчиликдан чиқиб қоласан. Абдулвоҳид Каримовнинг «гап»га синфдошларини чақириб, шу баҳонада жанжал чиқариш нияти йўқ эди. Сирасини айтганда, у ўзига ўзи мана шу «гап» туфайли чоҳ қазиётганидан ҳам бехабар эди... Ўтиришга ароқ сотиб оларкан, шу баҳона барчага яхши кунлар тилаб қадаҳ сўзлари айтмоқчи эди, холос...

Тўрақўрғон туманидаги «Шавон» қишлоғидаги синфдоши А.Каримовнинг уйига «гап»га ясаниб, уйидан ўйнаб-кулиб чиқиб кетган Сайфиддин Пўлатов ҳаётининг бахтиёр онлари соб бўлаётганидан бехабар эди. Бу йўл уни катта фожиага - 18 йиллик турма азобларига, ҳазон бўлаётган ёшликнинг надоматли кўчаларига олиб кетаётганини у қаёқдан билсин. Боради, жўралари билан қиттак-қиттак отади. Болаликни эслаб яйрашади. Сўнг яна жонажон оиласи - хотини ва бир-биридан ширин 4 фарзандининг ёнига югуради...

Кечки соат 9 ларда иккинчи овқатни олиб келишгач, яна битта шишанинг қопқоғини очишди. Абдулвоҳид ароқнинг зўридан аллақачон «тайёр» бўлиб қолган синфдоши Хайруллага «Мен ўлиб қолсам, ўғлим Бобурни ўқишига ёрдам берасан, мен ҳаракатимни қилиб қўйдим, 100 туп бодом экиб қўйдим» қабилида ёмон ниятли гапларни айтаётган эди. Бунинг устига синфдошлардан анча-мунчаси ўтиришга келмагани, баъзиларининг ароқ ичмагани мезбонга алам қилаётган, у шунинг учун жаҳли чиқиб, турли хурмача қилиқлар қилаётган эди. Шу орада Сайфиддин билан тортишиб қолди. Давра бузилди, ташқарида Сайфиддин Абдулвоҳид билан муштлашиб кетишди. Уларни синфдошлари ажратиб, Сайфиддинни уйига обориб қўйишди. Аммо ароқ унинг ҳам, Абдулвоҳиднинг ҳам ақлу ҳушига, дину диёнатига ўз таъсирини ўтказиб бўлган эди.

Сайфиддин уйида тинч ётмай пичоқ олиб чиқди...

К. УМАРОВ,
Наманган вилоят суди раиси ўринбосари,
Б. МАҲМУДОВА,
судья

Hukm o'qildi

РАШК...

...ДАН ТЎКИЛГАН ҚОН ВА АШК

Қўлимизда ўз умр йўлдошини резина арқон билан шафқатсизларча бўғиб ўлдирган бир жиноятчининг иши турибди. Жиноятчи Орзи Равшанов Нуробод туманидаги Каттақўрғон ижара хўжалигининг Ҳайроншоҳ қишлоғида туғилган. Жиноят шу йилнинг 11 апрелида кундуз соат тўртларда содир этилган. «Иш»да жиноятга дахлдор ҳар хил ҳужжатлар, қотилликни акс эттирувчи суратлар билан бирга эндигина ЗАГСдан ўтаётган икки бахтиёр ёшнинг шодон чеҳралари муҳрланган рангли фотосурат ҳам ёпиштирилган. Келинчак оппоқ либосда. Қўлларида куёв томонидан тақдим этилган анвойи гулдаста. Куёв бола ҳам қоп-қора костюмда. Башанг. Бўйнида гулдор галстук.

Суратга тикилиб туриб, кўнглимиздан «Инсон боласининг ичида нелар борлигини олдиндан билиб бўлмас экан-да», деган фикр кечди. Бундан олти йил илгари гул тутган бу қўллар наҳотки, эндиликда унинг ўлимига сабабчи бўлган бўлса?! Энг ёмони бу ёвузлик беш ёшли ўғлининг кўз ўнгида содир этилган. Буни қандай изоҳлашни ҳам билмайсан. Агар бу мудҳиш воқеа асоссиз рашк туфайли содир этилганлиги инобатга олинадиган бўлса, «э, ўша рашкни...» дегинг келади.

Воқеа асли бундай бўлганди. Орзи Равшанов охирги пайтларда нимагадир хотини билан тез-тез арзимаган нарсалар устида жанжал чиқарадиган бўлиб қолди. У кўпинча уйга ичиб келган пайтида бу «касали» хуруж қиларди. Ёлчитиб ҳеч жойда ишламаган Орзи кейинги вақтда қишлоқ подасини боқар, эрталаб яйловга чиқиб кетганича, кеч бўлганда қайтарди. У молларни қирга ҳайдаб қўйиб, бўзда ағанаб ётганида хаёлига негадир ҳар хил шубҳали фикрлар кела бошлар, гўё бу пайтда хотини уйда кимлар билandir айш-ишрат қилиб ёгандек бўлаверарди. Кечқурун уйга келгач, Орзи дастлабки гапни: «Уйга ким келди? Тушликда ким билан дилхушлик қилдинг? Анови кўйлак, пойчаларинг нима учун ювилган?» деган тутруқсиз саволлар бериш билан бошларди. Шу зайл деярли ҳар куни умр йўлдошининг асабига тегарди, хуморини ёзарди. Ғиди-биди, айтишув жанжалга айланар, сўнгра у хотинини роса дўппослаб хуморини ёзарди. Бегуноҳ хотин «Айбимни исботлаб, кейин ўлдирсангиз ҳам майли», дея аламини кўз ёшидан оларди.

- Исботлайман, - дер эди ғазабга тўлган эр. - Ўшанда исботинг ҳам ёнингда ётган бўлади. Мана кўрасан, ҳали...

Қариялар: «Фаришта яхши гапга ҳам, ёмон гапга ҳам омин қилади», деб бежиз айтишмайди. Номард эр айтганини қилди.

Бир куни Орзи одатдагидек пешин пайти адирда ёнбошлаб ётганида шайтон кўнглига васваса солди. «Эй, лапашанг, уйга югур! Хотининг бир йигит билан роса маишат қилаяпти. Устиларидан чиқасан. Чоп, югур!» У чаққон отга минди-да, уйи томон елдек учиб кетди. Уйи ёнидаги қирликда болаларга хос соддалик билан ниманидир судраб ўғли ўйнаб юрарди.

- Онанг қани? - сўради у ўғлидан.

- Уйда.

Орзи шаҳд билан уйга отилиб кирди. Кунлик рўзғор ташвишларидан чарчаган Марҳабонинг бир зум кўзи илинган экан. Тақир-туқурдан уйғониб кетди.

- Ўйнашинг қани? Роса чарчатиб кетибди-да, - деди у хотинига ўшқириб. Нима гаплигини тушунолмай анграйиб турган хотиннинг томоғига эрининг темирдек панжалари чўзилди. Рашкчи эр кираётиб, эшик зулфини ичкаридан бекитишни ҳам унутмаганди. Жон ҳолатда олишув бошланди. Олдинга Марҳабони роса калтаклади. Сўнгра эса бўғишга ўтди. Шу пайт кўзи уй бурчагида ётган икки метрлар чамасидаги резина арқонга тушди. У арқонни ҳолсиз ётган аёлнинг бўйнига солди. Сўнг устига миниб, беш минутча бўғиб турди. Бегуноҳ аёл типирчиламай қолганлигини сезган қотил ўзини деразадан ташлаб, яна ҳеч нарса кўрмагандек яйловга йўл олди. Тажрибали терговчиларнинг айтишича, ҳар қандай қотил ўз қурбонининг кейинги аҳволи қандай бўлиши билан қизиқар экан. Баъзан қотиллар ўз қурбонларининг атрофида айланиб юрганларида қўлга тушарканлар.

Орзи ҳам қирга етиб келди-ю, ичини ит тирнай бошлади. Нима қилиб қўйдим? Ўлдимикан ё тирикмикан? Орадан икки соатча вақт ўтгач, уйига қайтиб келди. Ўн гулидан бир гули очилмаган аёли меҳмонхона ўртасида ўлиб ётар, бўйнида арқоннинг излари кўм-кўк бўлиб ялтираб турарди. Юзларининг тирналган жойларида қон қотиб қолганди. У хотинини осмонга қаратиб ётқизди-да, сўнгра ташқарига чиқиб бақирди:

- Ҳой, одамлар! Ёрдам беринглар! Хотинимни кимдир ўлдириб кетибди...

Дастлабки терговнинг ўзидаёқ, Орзи ўзини қанча овсарликка олмасин, сир очилди. Далилий ашёлар бунинг исботи эди. Бу пайтда қўшни хонада Орзининг саксон ёшли касал отаси ҳеч нарсадан бехабар жойидан қўзғалолмай ётар эди.

Яқинда Каттақўрғон туман суди инсонийлик қиёфасини йўқотган бу разил шахснинг жиноий ишини кўриб чиқди. Қотил Орзи Равшанов Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 97-моддаси, 2-қисми «а» бандига кўра 17 йилга озодликдан маҳрум этилди. Жазони қаттиқ режимли колонияда ўташга ҳукм қилинди.

Тўғри, жиноятчи жазосиз қолмайди. Умри бўлса жазо муддати тугагач, қишлоғига қайтиб келар ҳам. Аммо норасида фарзанднинг онаси, фариштадек бегуноҳ аёл энди қанчалик ҳаракат қилинмасин, қайтиб кўзини очмайди. Бу кўзлар мангуликка юмилган. У энди фарзанднинг бошини силай олмайди. Норасида гўдак бундан кейин кимларнинг эшигида сарғаяди.

Бир донишманд шундай деганди: «Чинакам севган киши рашк қилмайди. Муҳаббатнинг асл моҳияти - ишонч. Борди-ю, муҳаббатдан шу ишончни тортиб олингчи, унда сиз унинг ўз кучига бўлган ишончи, давомийлиги, жамики нурафшон томонлари, бинобарин барча улуғворлигини тортиб олган бўласиз...»

Мана дўстлар, асоссиз рашк туфайли бир оила барбод бўлди. Муҳаббатнинг рашкдан яқинроқ дўсти бўлмаганидек, ундан баттароқ душмани ҳам йўқ. Бу баайни темирнинг ўзида пайдо бўлиб, кейин унинг қаттол душманига айланадиган зангнинг ўзгинасидир. Ана шу рашк деб аталмиш зангдан эҳтиёт бўлайлик, одамлар!

Абдумажид НОРБЎТАЕВ,
Каттақўрғон туман судининг судьяси,
Ўткир САИДОВ,
журналист

«Қайси юртнинг ободлигини билмоқчи бўлсанг унинг бозорига бор», дейишади. Қўйилиқдаги «Бектемир» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти бозоридаги тўкинчилик ва арзончилик ҳавас қилса арзигулик даражада.

- Сабаби, - дейди ҳиссадорлик жамияти бошқаруви раиси Шавкат Ҳасанбоев, - расталаримиздаги сотувчиларга барча шароитларни яратиб берганмиз. Бизнинг бозоримизда кучли интизом ўрнатилганлиги, олисдан маҳсулот олиб келувчи деҳқонларнинг ҳам ҳуқуқлари ҳимояланганлиги боис расталаримизда ҳамиша файзу барака бўлади. Айни қиш чилласида Самарқанд, Фарғона, Тошкент, ҳаттоки Қашқадарё вилоятларидан ҳам иссиқхоналарда етиштирилган помидор, бодринг, цитрус мевалари, шунингдек, энг арзон нархларда картошка, сабзи, пиёз, шолғом сингари қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари кўп миқдорда келтирилмоқда. Ҳиссадорлик жамиятининг пул тушуми режаси 110 фоизга бажарилмоқди.

СУРАТДА: Қўйилиқ деҳқон бозори ташкилий бўлим бошлиғи Шоадҳам Акромов.

Нурмамат АЛМУРОДОВ олган сурат

Tahrirsiz xat

АЁЛ ЖАБР КЎРДИМИ?

Севимли «Инсон ва қонун»!

1998 йил 28 июн куни бозорда савдо қилиб турганимда бир ўғри нарсаларимни олиб қочди. Болам изидан қувиб ушлаб олди. Шу пайт келиб қолган милиция ходими А.Б. тескари иш тутди. Боламни ушлаб ўғрини озод қилди. Ёнимда ишлаб турган Узина деган хотин билан бориб: «Бу нима қилганинг, ўғрини нимага қўйвординг?» деганимни биламан А.Б. мени бир урди. Йиқилдим, бошим бочкага теккан экан, ҳушдан кетибман. Касалхонада азоб чекиб, 36 кун даволандим.

Эс-ҳушим жойига келиб, мени хўрлаган кишининг қандай жазо олганини билмоқчи бўлдим. Шаҳар прокуратураси терговчиси М.Исмоилов милиция ходимининг ҳаракатига гувоҳ бўлган 12 кишидан кўрсатма олган. Аммо у жиноий ишни ҳаракатдан тўхтатди. Мен норози бўлиб, Қорақалпоғистон Республикаси прокурорига ариза қилдим. У ерда ҳам иш ёпилди.

Ушбу ҳолни ўйласам юрагим орқага тортиб кетади. Буни қандай тушуниш керак?

Зияда ОТАМБЕТОВА,
Нукус тумани, Нукус хўжалиги

ТАҲРИРИЯТДАН: ***Шунча жойдан аёл киши умид билан хат ёзиб арзи ҳол қилаяпти. Биз З.Отамбетованинг хатини чоп қилмоқдамиз. Ҳақиқатдан ҳам ўғрилик содир бўлганми? Ростдан ҳам аёл киши ҳуқуқ-тартибот ходими томонидан хўрландими?...***

Бу саволларга мутасадди ташкилотлардан жавоб кутамиз.

(Давоми. Боши 1-бетда)

Бору бироқ оз, бармоқ билан санарли. Ҳатто ўша бармоқ билан саналадиганлари ҳам пулдан юз ўгиришмайди.

Яқинда номи эл оғзидан тушмай қолган бир ёш «санъаткор»нинг ҳовлисини «ўшаники» дея кўрсатишди. Куни-кеча сотиб олибди. Қўш қаватли бинони кўрганнинг оғзигина эмас, кўзи ҳам лўқ этиб очилади. Ҳашамда тенги йўқ. Ҳатто катта кўчанинг ҳам тенг ярмини эгаллаб, девор билан тўсибди. Ўйлаб қоласан киши, маошга яшайдиган одам бу янглиғ шоҳона иморат қура олармиди? Йўқ!

- Биз ҳозирча уларнинг айримларинигина аниқладик, - дейди сўзида давом этиб, шаҳар бош қонун назоратчиси.

Чиндан ҳам ҳозирча айрим «саёқлар»нинггина таноби тортилган. Уларни кўпчилик танийи. «Ўқитган раққоса»ларининг одамлар чўнтагини шилишдаги «маҳорати» уларга яхши маълум. Келинг, улар билан яқиндан танишайлик: Сайёра Отажонова - ўз номини ўзи «раққоса» қўйганлардан. Созанда Шуҳрат Раззоқов ва Икром Болтаевлар ҳам санъатфурушлик кўчасига кирганлардан. Хонанда Комилжон Тожибоевни, эса улар сафига қўшишдан кўнгил истиҳола этади. Негаки, яхшигина ижрочи. Вилоят театрининг истеъдодли актёрларидан. Қаранг, «тирикчилик» илинжи уни ҳам йўлдан урибди. Текширувчилар Тожибоев ва Раззоқовлар уларнинг хизмат кўрсатиш ҳуқуқини кафолатловчи рухсатнома (лицензия)га эга эканликлари, бироқ йўлланмасиз ва солиқларни четлаган кўйи фаолият кўрсатишаётганини аниқлашди. Қолган икки «санъаткор»: Отажонова ва Болтаевларда эса бундай рухсатномаларнинг на униси, на буниси бор. Прокуратура юқоридаги икки «санъаткор»ни Ўзбекистон Республикаси «Маъмурий жавобгарлик тўғрисида»ги Кодекснинг 176-моддасига биноан жазога тортди. На рухсатнома, на солиқ қайдномаси ва на йўлланмасиз «хизмат» кўрсатаётган Отажонова ва Болтаевларнинг фаолияти эса жиноят деб баҳоланди. Улар Республика «Жиноят Кодекси»нинг 190-моддаси бўйича айбланиб, суд олдида жавоб бердилар. Тўй маросимига «хизмат» учун келган «санъаткорлар»нинг кимлигини ҳатто суриштириб ҳам кўрмаган «Бешмерган» маҳалла фуқаролар йиғини раиси Матқурбон Жуманазаров эса қонунга биноан интизомий жазога лойиқ кўрилди. Текширув якунларига кўра тегишли маҳкамаларга тақдимномалар юборилди.

САНЪАТФУРУШЛАР

Кўриш-кузатишлар чоғида «Ўзбекнаво» гастрол-концерт бирлашмасининг К.Отаниёзов номидаги Хоразм бўлими ходимлари: хонанда Хайрулло Эшчонов, тўй бошловчи Юсуфбой Иброҳимовлар ҳам маросим қатнашчиларининг иззат-нафсини оёқ ости қилишгани, рухсатнома ва қайд гувоҳномасисиз «хизмат» кўрсатишгани маълум бўлди. Ҳар иккала «санъаткор» жиноий жавобгарликка тортилди. Уларнинг «хизмати»га оқ фотиҳа берган маҳалла оқсоқоли Ўткир Отажонов эса интизомий жазо олди. Бундай «сийлов»дан шаҳардаги «Бахт» меҳмонхонасидаги ресторан хонандаси Владислав Цой ҳам четда қолмади. Аниқланишича, у ҳам топганини чап чўнтагига уриб, рухсатнома ва солиқ қайд гувоҳномаси олишни «унутиб» қўйганларнинг бири экан.

Текширувлар давомида расмий рухсатнома билан тўйларга хизмат кўрсатаётганлар сони вилоят бўйича атиги 10 киши эканлигини аниқлаш қийин бўлмади. Маълум бўлишича, уларнинг 6 нафари Огаҳий номли вилоят театри, 3 нафари «Ўзбекнаво» бадиий бирлашмасининг вилоят бўлими, 1 нафари «Ўзбекрақс»нинг Хоразм шаҳобчасида ишларкан.

Хўш, қолганлар-чи? Ҳисоб-китобларга қараганда, биргина хонанда, раққоса ва тўй бошловчиларининг ўзи вилоятда мингдан кўп экан. Ҳар бир тўйдан ўртача 30-40 минг сўм пул ёғилиши, воҳадаги 160 та қишлоқ ва маҳаллаларнинг ҳар биттасида эса йилига ўртача 160-180 маротаба тўй маросимлари ўтиши ҳам сарҳисоб этилган. Бундан чиқди, ҳар йили вилоят бўйича ўтказилаётган 30 мингга яқин тўй-тантаналар пайтида оломондан шилиб олинаётган хоҳ инонинг, хоҳ инонманг, бир миллиард (ҳа, шунча) пул кимларнинг чўнтагига тушаётгани ва ундан юрт бойлиги - солиққа сариқ чақалик ҳам наф етмаётгани беш бармоқдай аён.

Оғабек Собиров - енгил-елпи қўшиқлари билан бўлсаям бутун Хоразмга танилган ёш хонанда. Яқинда бу «ноёб» санъаткорга бутун эл олдида (зангори экран) орқали «Камхарж оилалардаги тўйлардан тушган пулга қаноат ҳосил қиласизми ёки яна «пича» қўшишни истайсизми?» дея савол беришди. У эса ҳатто истиҳоланинг ҳам бетига чопди. Саволга: «Яғдайлашаверамиз-да» (бу сўз Хоразм шевасида келишамиз, битимга эришамиз деган маънони англатади), дея жавоб қайтарди. Ана сизга баъзи «санъаткорлар»нинг ҳақиқий қиёфаси.

Эҳтирослар вазмину босиқликдан устун келганда қуюшқондан чиқиш ҳолати рўй беради. Худди шундай вазият яқинда Урганч туманидаги «Қоромон» қишлоғида бўлган бир тўйда юз берди. Тўй соҳибларидан бири, туманнинг «Ғойбу» қишлоғилик Одилбек Бобоев «Қизлар базми»нинг гули, «раққоса» Мавжуда Саиджонованн уриб жағини синдирди. Тўйдаги «хизмати» эвазига дўппосланиб, таъзирини еган «раққоса» шифохонада ўзига келди. Томошадаги «томоша» Урганч туман прокуратурасининг эътиборидан четда қолмади. Прокурор Бахтиёр Жуманиёзовнинг ташаббуси билан тўйлардаги вазият атрофлича ўрганилиб, унинг якунлари юзасидан қонуний чора-тадбирлар белгиланди. «Раққоса»ни калтаклаб, тан жароҳати етказган О.Бобоев бўлса энди суд олдида жавоб беради. «Юрсанг саёқ, ерсан таёқ» мақоли бежиз тўқилмаганига эса «раққоса» аёлнинг ўзи ҳам иймон келтирган бўлса ажабмас.

Воҳа жамоатчилигини бугун ўзига хос жозибаси билан лол қолдирган машҳур Хоразм санъатининг аянчли тақдири ҳақли равишда безовта этаяпти.

- Минг шукрки, орамизда орият ва инсоф-диёнатни пулу молдан азиз билган ҳақиқий санъаткорлар ҳам анчагина, - деди қаламкашлар билан мулоқотда Ўзбекистон Республикаси халқ артисти Гулнора Раҳимова. Унинг фикрича, кўпгина хоразмликлар ўқиган, касбини ардоқлаган, санъат чаманида ҳақиқий истеъдоди-ю, қобилиятини намоён этолган санъаткорлар қолиб, нуқул «саёқ» хонанда, созанда, раққосаларни таклиф этишади. Биргина вилоят мусиқали драма ва комедия театрида 10 зиёд истеъдодли раққосалар ишлайди. Уларнинг биттагина «қусури» бор. Одамлар чўнтагини шилишни билишмайди. Чўнтак шилишни билмаган раққосани «саёқ» санъаткорлар бошига урармиди?

Энг ачинарлиси, бу ҳолга вилоятдаги мутасадди идоралар ва раҳбарларнинг таассуф, ачиниш ва нолишлар билан чекланишаётгани. Вилоят ҳокими муовини жаноб Т.Дўстчоновга қолса, ҳаммаси меъёрида, осмон узилиб ерга тушмаган. Ҳоким воҳа маданияти ва санъатини ривожлантириш юзасидан қарорларни чиқариб ётибди.

Хуллас, Хоразм тўйларининг ҳозирги муаммолари биргина прокуратура ёки солиқ маҳкамаларининг саъй-ҳаракатлари билан ечим топиши даргумон. Авваламбор, бунга элнинг ўзи қайишмоғи даркор. Қолаверса, у маҳаллий ҳокимликлар, қуйи бошқарув идоралари, фаоллар, назорат, маданият ва санъат даргоҳларининг баҳамжиҳат, таъсирчан тадбирлари баробаридагина ижобий натижа беради. Одамлар ана шунга интиқ.

Абдулла СОБИРОВ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Munosabat

ЭЛГА ЭЛДОШ ОДАМЛАР

Эсимда, саксонинчи йилларнинг иккинчи ярми эди. Тўйлар мавсуми айни қизғин паллага кирган кунлар. Ўшанда юқоридан махсус фармойиш билан тўйларни тунги соат 12 гача тугаллаш, иложи борича микрофонларни қулоқни қоматга келтирадиган даражада баландлатиб қўймаслик зарур эди. Ўрта ҳол бир оғайним неча йилларки йиғиниб, элга ош бериб, оқшомга ёру дўстларини чорлаб дастурхон ёзган. Шунда соат 23 дан ошгач, ўша фармойиш бўйича бир-икки вакил келиб, тўйни тўхтатиш ҳақида огоҳлантириб кетди. Ноилож тунги соат 1 ларга қарамай, кўпчилик тарқаб кетишди. Шундан орадан икки ой ҳам ўтмай, ўша вакиллардан бири ўғил уйлантириш кечасини тонг отаргача давом эттирди. Эл оғзига тушдими,йўқми, бу ёғи бизга қоронғи. Бу ҳақда ўша йиллари ўзим ишлаган рўзномада чиқиш қилиб, кўпчилик ўзларининг ижобий фикрларини билдирган бўлса, камина баъзи кимсалардан, тўғрироғи, лаганбардорлардан аччиқ сўзлар ҳам эшитиб олдим. Хуллас, мақола муҳокама қилиниб, вакилга нисбатан маъмурий жазо кўрилди. Шундай тўйлар, дабдабали кечалар ўша пайтлари ҳам кўпчилик қалбидаги оғриқ нуқталардан бири эди.

Маҳалламизда обрўли шундай оила бор. Оила бошлиғи Нажмиддин ака кўп йиллар таълим-тарбия соҳасида ишлаб, ҳурмат-эътибор қозонган кишилардан бўлиб, у киши анча йиллар олдин қазо қилган эди. Яқинда ундан кейин фарзандларига ҳам оталик, ҳам оналик қилиб келган уларнинг турмуш ўртоғи Марҳамат хола ҳам бандаликни бажо келтирди. Қисқаси ўғил-қизлари топармон-тутармон бўлишларига қарамай, оналарининг маъракаларини ортиқча дахмазасиз ўтказиб келаётганини сезиш қийин эмас. Лозим бўлганда, ён-атрофдаги қуни-қўшни қариялардан тўрт-беш нафарини дастурхон атрофига тўплаб, оз-оздан ош берилади-да, сўнгра онахонни ҳамда Нажмиддин акани ёдга олишиб, тиловат тушириб юборадилар. Кўчамизнинг номи Нажмиддин Фаёзов билан аталиши ҳам бежиз эмас. Хуллас, улар элига элдош бўлиб яшаб келишаяпти.

Шуларни ўйлаб айтмоқчиманки, ҳар қандай тўй-томоша ва зиёфату маъракаларни дабдабасиз, имконият даражасида ўтказсак.

Х.АСРОҚУЛОВ

Зарбдор туманидаги «Андижон» ижара ширкатлар бирлашмасида ишлар йил сайин оқсаб келарди. Ёш мутахассис Ботир Бердиалиев ўтган йилдан бери раҳбарлик қила бошлагач, ишлар юришиб кетди. Ўтган хўжалик йилида талантли раҳбар Б.Бердиалиев бошчилигида қишлоқ хўжалигининг барча соҳаси бўйича режалар ортиғи билан уддаланди.

Бу йил андижонликлар 1576 гектар ерга пахта экишмоқчи. 900 гектар ерга эса ғалла экишган. Ҳозир ғаллага ишлов беришни авж олдиришган. Бу ерда ғаллазорларни пайхон қилишга бутунлай чек қўйилган. Экин майдонлари тўсиқлар билан ўраб чиқилган.

Суратда: (чапдан) хўжалик раҳбари Б.Бердиалиев, туман прокуратураси вакили И.Эргашев, туман қишлоқ ва сув хўжалик бошқармаси бош ҳосилоти Э.Шодмонқуловлар.

Tabrik o'rnida

Тоғ бургутларининг уяси қуёшга қараган, кунгай тарафда бўлади. Шул боис ҳам бургут полопонлари қуёшга тик қараб ўсиб улғаяди. Шул боис ҳам тоғ бургутлари мўлжални узоқ олиб учади. Шул боис ҳам тоғ бургутлари кўзлаган манзилга етмасдан қолмайди. Сурхондарёлик ёш олим - ҳуқуқшунослик фанлари доктори Жуманазар Холмўминовнинг қиёси шудир.

Жуманазар Холмўминов бундан 40 йилча бурун тоғли Бойсуннинг Мачай қишлоғида таваллуд топиб, эсини таниб, Музрободдаги 3-ўрта мактабни аъло баҳолар билан тугатганида мўлжални тўғри ва бехато олган эди. Унинг ёшлик орзуси - ҳуқуқшунос бўлиш эди. Шунчаки ҳавас ёки интилиш билан оддий ҳуқуқшунос ёки қонун ҳимоячиси бўлиш мумкин. Бироқ Жуманазарнинг дарду дили, орзу-умидлари замирида ҳуқуқ илмининг сир-синоатлари билан имкони даражасида танишмоқ, ҳеч бўлмаганда бу соҳанинг оддий «аскари»

РУҲИ УЙҒОҚ ЗИЁКОР

эмас, «зобити» бўлмоқ нияти бор эди. Ўқимоқ ва изланмоқ заҳмати ҳаммасидан оғир, айни пайтда шарафли юмуш эканига бугун Жуманазар аканинг ўзи гувоҳ бўлиб турибди.

Чекка бир қишлоқнинг тупроқ кўчаларини чангитиб ўсган ўспириннинг қалбида ҳуқуқшунос бўлиш орзуси қачон куртак отган эди? Буни Жуманазар аканинг ўзи қуйидагича изоҳлайди: «Акам Қурбон Холмўминов қишлоғимиздан чиққан илк ҳуқуқшунослардан эди. Кечагидек эсимда. Акам Қамаши туманида, кейинроқ Термиз шаҳар прокуратурасида хизмат қилиб юрган пайтлари қишлоққа келиб қолса, уйимиз тўйхонага айланиб кетарди. Катта-ю кичик: «Қурбонжон, сиз ўқиган одамсиз. Айтинг-чи, фалон-фалон масаланинг ечими қандай бўлади?» каби саволлар билан мурожаат қилишарди. Одамларнинг акамга нисбатан бундай беғараз эҳтироми менда ҳам ҳуқуқшунослик касбига ҳавас уйғотган бўлса ажаб эмас».

Болалик орзу-ҳаваси Жуманазарни 1976 йили Тошкентга етаклаб келди. У ТошДУнинг ҳуқуқшунослик факультетига ўқишга кириб, 1981 йилда уни имтиёзли диплом билан тугатди. Шундан сўнг Термиз Давлат Педагогика институтида ҳуқуқий маслаҳатчи, ўқитувчи бўлиб ишлади. Шу йиллари негадир буюк немис шоири Ҳётенинг:

Назария қуруқдир дўстим,
Лекин яшар ҳаёт дарахти —

деган сатрларини бот-бот такрорлайдиган бўлди. Ёш ҳуқуқшунос амалиётидаги ютуқларнинг илдизини назариядан излаш лозимлигини англаб етди. Бу иқрор унинг республика ФА Фалсафа ва ҳуқуқ институти аспирантурасига ҳужжат топширишига туртки бўлди. Аспирантурада Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, юридик фанлари доктори, профессор И.Жалилов раҳбарлигида «Давлат жамоа хўжаликларини суғориладиган ерлардан фойдаланишининг ҳуқуқий тартиби» мавзусида илмий-тадқиқот ишларини олиб борди. Ниҳоят, 1988 йилда Олма-ота шаҳрида номзодлик илмий ишини муваффақиятли ҳимоя қилди.

Ёш олим қўлга киритилган илк ютуқ билан кифояланиб қолмай, катта ғайрат билан илмий изланишларини давом эттирди. Кўплаб илмий мақолалар ва бир нечта йирик рисолалар ёзиб, ҳамкасблари ва элнинг назарига тушди. Устозлари - таниқли олимлар Ш.Ўрозаев, И.Жалилов, Ҳ.Бобоев, Ҳ.Раҳмонқулов, З.Исломовлардан керакли маслаҳат ва йўл-йўриқ олиб турди. Фан оламига шўнғиган Жуманазар Холмўминов машаққатли илм йўлида яна бир улкан чўққини забт этди. У 1997 йил 29 декабрда «Ўзбекистон Республикасида суғориладиган ерлардан оқилона фойдаланиш ва уни муҳофаза этишнинг ҳуқуқий-экологик муаммолари» мавзусидаги докторлик диссертациясини ёқлади.

Яқинда Жуманазар ака меҳнат қилаётган Тошкент Давлат юридик институти жамоаси янги бир хушхабарнинг гувоҳи бўлдилар: Давлат Аттестацион Комиссияси Жуманазар Холмўминовнинг ишини маъқуллаб, унга юридик фанлари доктори илмий даражасини берибди. Бу юксак эътироф олимнинг илм йўлидаги сермашаққат меҳнатларига берилган муносиб баҳо бўлди.

Ижод, илм - кишига ором бермайдиган сеҳрли дард. У лоқайдлик, дангасалик каби хислатларни ёқтирмайди. Унинг домига тушганлар бир умр ўзларини ёниб яшашга маънан бурчдор деб биладилар. Бугун республика ҳуқуқий маърифат тарғиботи Маркази директори ўринбосари сифатида фаолият кўрсатиб, фуқаролар, айниқса, ёшларимиз орасида ҳуқуқий маданият ва онгни юксалтириш борасида ўзининг салмоқли ҳиссасини қўшаётган Жуманазар Холмўминов ҳам худди шундай виждони, руҳи уйғоқ ижодкор инсонлар сирасига кириши билан қадрлидир.

Сирожиддин РАУФ,
«Инсон ва қонун» мухбири

Сайхунобод туманида жиноятчиликнинг олдини олиш борасида туман прокурори Аҳмад Бобобеков бошчилигида олиб борилаётган ишлар мақтовга сазовор бўлаяпти. Ҳуқуқ-тартибот вакиллари тез-тез жойларда бўлиб, қизиқарли, жонли суҳбатлар олиб бориш билан бирга жиноятнинг келиб чиқиш сабабларини чуқур ўрганишаяпти. Тажрибали ходимларнинг иш тажрибалари оммалаштирилаяпти.

- Кейинги вақтларда туманимизда эркаклар орасида ўз жонига қасд қилувчилар учраб туриши ачинарли ҳол, албатта. Биз ҳуқуқшунослар ҳозир бу иллатларнинг келиб чиқиш сабабларини ўрганиб, тушунтириш ишларини олиб бораяпмиз. Бу ишларда жамоатчи ёрдамчиларимиздан пахта тозалаш корхонаси юристи Ўткир Йўлдошев, Турсунмат Ғуломов номли ширкат хўжалиги аъзоси Шуҳрат Жўраев, иш юритувчи нозир Ғайрат Нишоновларнинг ҳиссаси каттадир, - дейди биз билан суҳбатда туман прокурори Аҳмад Бобобеков.

Суратда: (ўнгдан) туман прокурори А.Бобобеков жамоатчи ёрдамчилардан Ў.Йўлдошев, Ш.Жўраев, Ғ.Нишоновлар билан галдаги ишларни режалаштираяпти.

Нурмамат АЛМУРОДОВ олган сурат

Bizga yozadilar

ТЕКШИРИШ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Таҳририятимизга Қашқадарё вилоятининг Баҳористон туманидан Шаҳзода Собирова хат йўллаб, турмуш ўртоғи Ўрақул Саломовнинг шу йилнинг июл ойида «Беш йўл» ДАН постида ёпиқ турган шлагбаумга мотоцикл билан урилиб, вафот этганлигини баён қилган ва шу ҳақда постда турган милиционерларни айбли, деб ҳисоблаб норозилигини билдирган эди.

Ушбу шикоят мактуби юзасидан аҳволни чуқуррок ўрганишни ва ахборот беришни сўраб юборган хатимизга Қашқадарё вилоят прокурорининг биринчи ўринбосари, адлия маслаҳатчиси С.Азизов имзоси билан қуйидаги мазмунда жавоб келди:

«Фуқаро Ш.Собированинг «Инсон ва қонун» газетасига юборган шикоят хати юзасида текшириш ўтказилди. Текширув якунига кўра, Ш.Собированинг турмуш ўртоғи Ўрақул Саломов шу йил 19 июлдан 20 июлга ўтар кечаси «Восход-3М» русумли мотоциклда «Беш йўл» ДАН постида ёпиқ турган шлагбаумга урилиб, ҳалокат содир бўлган, у воқеа жойида вафот этган. Йўл-улов ҳодисасида мотоциклни бошқарган У.Саломов ўта маст ҳолда бўлгани учун ўзи айбдор деб топилиб, тўпланган материаллар бўйича шу йилнинг 12 октябр куни жиноят иши қўзғатишни рад қилиш ҳақида қарор қилинган.

Тўпланган материаллар вилоят прокуратураси томонидан ўрганилиб қўшимча текшириш учун юборилди ва назоратга олинди.

Alhazar!

ГЎДАККА ТАШЛАНГАН ВАҲШИЙ

Юртбошимиз Фармонига асосан 1999 йил «Аёллар йили» деб эълон қилинди. Бу Фармоннинг чиқарилиши бежиз эмас, албатта. Аёллар тўғрисида ҳар қанча тўлқинланиб гапирсак арзийди. Ҳа, аёлларсиз уйимиз қоронғу, турмушимиз лаззатсиз. Бироқ ҳаёт бирдек равон бўлмай, ўзига яраша машаққатлари ҳам бор.

Турмушимизда учраб турадиган баъзи бир ҳодисалар киши қалбини ларзага солади. Қанчадан-қанча аёлларимиз турмуши бузилиб, ҳар хил ёмон йўлларга кириб кетмоқдаки, бунинг оқибатида кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган ҳодисалар рўй бермоқда. Бунинг сабаби нимада, деган савол кўндаланг бўлади, албатта. Ҳар ким бу саволга ўз билганича жавоб беради. Кимдир енгил-елпи ҳаётга интилмоқнинг оқибати дейди. Шу ўринда бошқаларга ибрат бўлсин деган мақсадда Фарғона вилоят судининг судьяси Х.Турдиалиевнинг раислигида кўрилган Учкўприк туманида туғилиб вояга етган И.Суюновнинг жиноий иши олий жазога ҳукм этилганлиги ҳақидаги тафсилотларни ўртоқлашмоқчимиз.

Иброҳим икки марта уйланган, биринчисидан тўртта, иккинчисидан иккита фарзанди бўлиб, ҳар иккала хотинни ҳам болалари билан уйидан ҳайдаган. Уйда танҳо ўзи, тез-тез туман марказига чиқиб, ўзибоп суюқ оёқ хотинлар ахтариб, вақтини ўтказар эди. Унинг ниятлари ҳа деганда амалга ошавермагач, каттароқ шаҳарни мўлжалга олиб, ўзининг туманига қўшни Қўқон шаҳар бозорини танлади. Қўқонда ҳафтанинг икки кунини ҳисобга олмаганда ҳар куни бозор.

Иброҳим бозор айланиб, олмаса ҳам ул-бул нарсаларга харидор бўлиб, баҳолашар эди. Лекин хаёлида бошқа нарсалар... Бозорни бир айланиб чиққунча вақт пешин бўлди. Мақсади амалга ошавермагач, тамадди қилиб олмоқчи бўлди. Бозордан чиқаверишдаги кўчма ошхоналардан бирини танлади-да, четроқдаги ўриндиқларнинг бирита жойлашди. Кейин баландовоз билан кабобпазга: тўртта қиймалигидан қўйиб юборинг ука, деди-да, атрофга олазарак қаради. Ўзидан сал нарида боласини қучоғига олиб дарахтга суянган ҳолда ўтирган кўҳликкина аёлга кўзи тушди. Аёлнинг кўзлари ғамгин, хаёли паришон. Уни кўрганлар бозорга келгану пулини йўқотиб қўйган дея хаёлга бориши мумкин эди. Иброҳим хаёлини бир жойга жамламасдан туриб, кабобпаз унинг олдига тўртта кабоб билан қирқилган нонни қўйиб кетди. Иброҳим кабобдан бир сихини олиб, қўли билан сидириб, оғзига солган ҳолда кабобпазга бақирди: «Битта чой ҳам бериб юборинг, ука». Аёл Иброҳимнинг баланд овозидан чўчиб тушгандек унга қаради. Кўзлар кўзларга тўқнаш келди. Унинг ўйлаган фикри тўғри чиқди, бекорга бақириб чой сўрамади.

Энди бир имо қилай-чи, фаросати бўлса англаб олади, мендан нима кетди. Карнайчидан бир «пуф» деган гап бор. Иброҳим иккинчи сих кабобни чайнаб туриб, ўзига қараб турган аёлга қўли билан имо қилди. Аёл сергакланиб атрофга қараб, бу имо ўзига эканлигини сезиб, кўп мулозамат кутмай, ўрнидан туриб Иброҳим ўтирган столга яқинлашди. Кўп аёллар оғушида бўлган Иброҳим худди эски қадрдонлардек аёлни кутиб олди. Дунёда яхши одамлар кўп, иложи бўлса, оғзидаги чайнаб турган нонини беришга ҳам тайёр, деб дилидан ўтказди Севара. Яна кабоблар буюрилди.

Севара ҳам кечадан буён тузук-қуруқ бирор нарса егани йўқ. Устига-устак эмизикли боласи ҳам оч. Ахир, она тўйиб овқат есагина болага сут бўлади. Овқатланиб бўлишгунча ўртада деярли жиддий гаплар бўлмади. Севаранинг қорни тўйди. Баданига илиқлик югурди. Қаршисида дунёда энг саховатли, меҳрибон инсон турар эди. Бу инсонга бутун дард-аламини тўкиб сочгиси келди, сочди ҳам.

Ўзи Гулистон шаҳрига турмушга чиққанлигини, эри қамалиб, қайнонаси боласи билан ҳайдаб юборганлигини, шундай қилиб Қўқонга келиб қолганлиги, ҳозирда борарга жойи йўқлигини кўз ёши қилиб сўзлаб берди.

Иброҳимга айнан шундай аёллар керак бўлганлиги сабаб иши тезда ўнгидан келганига хурсанд бўлиб, аёлни боласи билан уйига бошлаб келади. Иброҳим ўша куни гапни чўзмай индаллосига ўтди:

- Хўп десангиз, бирга турмуш қуриб, давру даврон сурсак, оилам йўқ.

Севаранинг борар жойи бўлмаганлиги сабабли уйли-жойли, забардаст эркакнинг бу гапларидан хурсанд бўлиб, дарров кўна қолди. Севара ўзича бахтимни энди топдим, аввалги эримдан кўрмаган иззат-ҳурматимни Иброҳимдан кўрдим, бу ҳам бўлса Худонинг менга кўрсатган марҳамати, деб билди.

Минг афсуски, бу сўзларни айтишга ҳали эрта эди. Бир ҳафта ўтар-ўтмас куёв бола ичиб келиб, ҳар хил ҳунарлар чиқара бошлади. Ҳар гапида «Болангни йўқот, ҳаромидан бўлган» деб туриб олди.

Севара иш билан банд бўлиб юрган пайтларида қизчага азоб берди. Иброҳимнинг юраги кундан-кунга тошга айланиб борарди. Фикру хаёли болани ўлдириш бўлиб қолди.

Бир куни онаси йўқлигидан фойдаланиб, қизчанинг оғзига ўзи чайнаб турган сақични солиб, қўли билан халқумига итаради. Нафас олишга қийналган қизча бир амаллаб сақични ютиб юборади. Энтикиб нафас олиб турган пайтда Севара келиб қолади...

Одам сиёқини йўқотган ваҳший кечаси маст-аласт ҳолда келиб, онаси билан ётган беозор гўдакнинг оёғидан ушлаб, раҳмсизларча ура бошлайди.

Гўдакнинг чинқириғидан уйғонган она бераҳм Иброҳимга ташланади. Лекин унинг қонли, бақувват қўллари Севарани юз-тубан йиқитади. У ўзини ўнглаб олгунча, қотил ўз ниятини амалга ошириб, болани онаси олдига бир буюмдек ирғитиб ташлади.

Даҳшат ичида қолган она, не қиларини билмай ўзини уриб, додлай бошлади. Аммо вақт ўтган эди. Чалажон норасида онанинг қўлига тушгач, жон берди.

Мазкур мақолани ўқиган ўқувчилар гўдакнинг қотили Иброҳимга лаънатлар ўқир. Лекин Севара-чи? Бозорда танимаган-билмаган эркак билан кетиб, боласининг ўлимига сабабчи бўлмадимикан?

Хўп, уйи-жойи, борарга таниш-билиши бўлмаса, маслаҳат берадиган, иссиқ-совуқни бошидан кечирган отахон-онахонларимиз бор-ку. Қолаверса, кенг жамоатчилик, маҳалла-кўй бор. Халқимизнинг бағри кенг, қийинчилик, уруш пайтларида ҳам қанчадан-қанча етимларга жой бериб, уларнинг ҳаётини сақлаб қолган.

Шу ўринда сингилларимизга, опаларимизга бу дунёда адашманг, қадрингизни, номусингизни ерга урманг, дегимиз келади. Биз эркаклар учун ким бўлсангиз ҳам шоир айтганидек: барибир муқаддассиз.

Эрдавлат ОДИЛОВ

Xotira uyg'onsa go'zaldir

ДОНО МУРАББИЙ

Йирик файласуф, давлат ва жамоат арбоби Иброҳим Мўминовнинг номи фақат биз учун эмас, балки бутун Марказий Осиё халқлари учун қадрлидир. Иброҳим Мўминовнинг хизмати шундаки, у мустамлакачилик, якка ҳокимлик тазйиқига қарамай, ўз асарларини улуғ бобокалонларимиз яратган меросни ўрганишга бағишлади. Унинг йирик файласуф олим сифатида шаклланиши маъмурий-буйруқбозлик, яккаҳокимлик тизими ўз салбий таъсирини фалсафа фанига ҳам ўтказган вазиятда содир бўлди.

1933 йили Иброҳим Мўминовнинг «Гегель фалсафасининг рационал мағзи», «Алишер Навоий - буюк маърифатчи» ва бошқа асарлари чоп этилди. 1941 йили «Гегель диалектикасининг мағзи» мавзуида номзодлик диссертациясини ёқладики, у маҳаллий миллат вакиллари орасида биринчилардан бўлиб, фалсафадан илмий даража олишга эришган эди.

Иброҳим Мўминов 1946 йили Самарқандда нашр этилган «Мирзо Бедилнинг фалсафий қарашлари» китоби билан Ўрта Осиёдаги ижтимоий-фалсафий фикрлар тарихининг илмий таҳлилини бошлаб берди. 1950 йили эса ўзининг кўп йиллик тадқиқотлари натижаси сифатида «XIX аср охири - XX аср бошларида Ўзбекистонда ижтимоий-фалсафий тафаккур тараққиёти тарихидан» мавзуида докторлик диссертациясини муваффақиятли ёқлади. «Ўзбекистонда ижтимоий-фалсафий тафаккурнинг ривожланиши тарихи масаласига доир (X асрдан XX аср бошларигача)» (1954) номли асарида муаллиф Ўзбекистон халқининг фалсафий ҳамда социологик таълимотлари ривожининг асосий босқичларини, бу даврларда ижод қилган Бедил, Форобий, Ибн Сино, Беруний, Навоий, Машраб, Турдий, Аҳмад Дониш, Муқимий, Завқий, Ҳамза, Айний каби йирик мутафаккирлар қарашларини таҳлил этди. «XIX аср охири - XX аср бошларида Ўзбекистонда ижтимоий-фалсафий тафаккур тараққиёти тарихидан» номли монографиясида эса Туркистоннинг Россияга мустамлака давридаги маданий ҳаёти, мафкураси, ижтимоий-сиёсий тараққиёти ёритилган.

Марказий Осиёда яшаб ўтган буюк олимлар билиш назариясини Европа файласуфларига нисбатан анча илгари баён этгандилар. И.Мўминовнинг «Али Қушчининг бир трактати тўғрисида» мақоласидан маълумки, у мавжуд дунё моддий нарсалардан иборат, моддий нарсалар эса оддий ва мураккаб ҳолатда бўлиб, уларда қарама-қаршилик бор, дейди.

Файласуф олимнинг билиш тўғрисидаги фикри умумлашган тарзда қуйидагича баён этилган: «...Инсон тафаккури ўтмишни ҳам, ҳозирги даврни ҳам билишга ва келажакни кўришга қодирдир. Умуминсоний билим тафаккурда, айрим шахслар онгида ривожланиши мумкин ва ифодаланади. Муайян тарихий даврда яшаётган айрим кишилар онгининг ривожланиши тарихий ҳаётнинг ижтимоий-иқтисодий тузуми билан характерланади, тарихий ижтимоий-иқтисодий шароитга боғлиқ бўлиб, улар билан белгиланади».

30-70-йилларда Ўзбекистонда фалсафа фанининг ривожланиши бевосита Иброҳим Мўминов номи, кўп қиррали илмий ва ташкилотчилик фаолияти билан боғлиқ. У қадимги замон юнон фалсафасини, Ўрта асрлардаги Ғарб ва Марказий Осиё фалсафасини, Марказий Осиё халқлари фалсафий, ижтимоий-тарихий тафаккурининг қадим замонлардан то асримизнинг 70-йилларигача бўлган даврини, минтақамиз халқлари фалсафаси, маданияти, адабиётини чуқур, ҳар томонлама тадқиқ этди ва моҳирона ўзлаштирди ҳамда ўз асарларида ўтмиш олимларига бўлган муносабатини холисона ифода қилди. Ўзбекистонда 30-70-йилларда шаклланиб, камол топган файласуфлардан фақат Иброҳим Мўминовга республикада фалсафа мактабига асос солиш насиб этди. Олим фалсафа мактабининг ҳақиқий ташкилотчиси эди ва у ўз шогирдларини ана шу мактабга уюштириб, жипслаштириб тарбиялаш ҳамда уларнинг куч-ғайратини илмий ижодкорлик ишига сафарбар этиш қобилиятига эга эди. Иброҳим Мўминов фалсафа мактабининг юзага келганини ундаги миллий онгнинг бошқа кишилардагига қараганда олдинроқ шаклланганлиги натижаси, деб ҳисоблаш мумкин. Маълумки, миллий онг муайян ижтимоий вазифани бажаради. Бу жиҳатдан олганда ўзбек халқининг, Марказий Осиё халқларининг ўз мустақил миллий давлатини вужудга келтиришга интилиш ғояси алломамиз асарларида объектив равишда ўз ифодасини топган.

Иброҳим Мўминов фалсафага доир тадқиқотлар ва малакали файласуф ходимлар тайёрлашни илмий жиҳатдан мувофиқлаштирувчи марказга айланган фалсафа ва ҳуқуқ институтига бошчилик қилиб, 20 дан ортиқ фан доктори, юзлаб фан номзоди тайёрлади. Шуни таъкидлаш ўринлики, устознинг бевосита ғамхўрлигида Ўзбекистонда Ж.Бобоев, А.Валиев, И.Исҳоқов, К.Ерзин, Н.Мирошхина, В.Ларин, Х.Расулов каби йирик файласуф олимлар етишиб чиқадилар. Иброҳим Мўминов ўз шогирдлари ишларини чуқур таҳлил этиб, уларнинг фалсафа фани олдида турган муҳим вазифаларини аниқ белгилаб берди.

Айни пайтда у йирик тарихчи олим ҳам эди. Унинг илмий тадқиқотларини мутолаа қилган ўқувчи Марказий Осиё халқларининг маданий-тарихий илдизи чуқурлигига, бу илдизлар узоқ ўтмишга бориб тақалишига иқрор бўлади. Бу нарса собиқ совет ҳокимияти йилларида шаклланган ҳақиқий маданият бу минтақага Ғарбдан, чунончи, Россиядан келганлиги тўғрисидаги ғайриилмий ақидаларни фош этади.

Иброҳим Мўминов ўз асарларида ҳукмрон ҳокимият билан ижодкор олимлар, фозиллар, донишмандлар ўртасидаги келишмовчиликлар жамият умумий тараққиётига катта салбий таъсир кўрсатишини таъкидлаб, буни Маҳмуд Ғазнавий билан Беруний ҳамда буюк «Шоҳнома» муаллифи Фирдавсий ўртасидаги зиддиятли ҳолатлар асосида исботлаб беради.

Босқинчилик, мустамлакачилик сиёсати нафақат бутун-бутун халқларнинг жисмоний жиҳатдан қирилиб кетишига, шу билан бирга, уларнинг маънавий меросининг йўқ бўлишига, жамиятда эса иқтисодий таназзулларга олиб келади. Олимимиз ушбу умумий ҳақиқатни янада ривожлантириб, Чингизхоннинг Мовароуннаҳрга қилган босқинчиликлари мисолида ҳар қандай ҳудудий тажовуз пировард натижада умумбашарий қадриятларнинг сусайишига олиб келади, деган илмий хулоса чиқарди.

Олимнинг илмий салоҳияти, айниқса, собиқ совет тоталитар тизими «қора рўйхати»га кирган ва «таъқиқлаб қўйилган» мавзуларга қўл уришдек илмий жасоратида яна бир бор акс этди. Биз бу ўринда унинг «Амир Темурнинг Ўрта Осиё тарихида тутган ўрни ва роли» номли машҳур тадқиқотини назарда тутмоқдамиз. И.Мўминов шўро империяси исканжасига қарамай, Амир Темур фаолиятига биринчи бўлиб холисона баҳо берган жасур олим эди.

Иброҳим Мўминовнинг ўзбек халқи олдидаги юксак хизматлари ҳисобга олиниб, номи абадийлаштирилди. Ўзбекистон Фанлар академиясининг Фалсафа ва ҳуқуқ институтига, Бухоро вилояти Шофиркон туманидаги 38-мактабга унинг номи берилди. Тошкент шаҳри кўчаларидан бири унинг номи билан атала бошлади.

«Республикамизда жаҳон фани ва техникаси, фалсафа ва ҳуқуқ ютуқларини эгаллаб олган ва шу билан бирга ўз халқига яқинликни сақлаб қолган кишилар жуда кўпдир. Бундай кишилар Ўзбекистоннинг XXI аср сари ташлаган қадамида бизларнинг кашшофларимиздир. Айни ўшалар жамиятнинг энг ташаббускор негизини ташкил этади, бутун халққа ижобий таъсир кўрсатади, унинг кучига ишонч бахш этади». Йўлбошчимиз И.Каримовнинг бу фикри Иброҳим Мўминовга ҳам тўла тааллуқлидир. Чунки бу инсон ҳақиқий миллатпарвар, ватанпарвар, том маънодаги қомусий олим ва доно мураббий эди.

Саид ШЕРМУҲАММЕДОВ,
Ўзбекистон ФА мухбир аъзоси,
фалсафа фанлари доктори, профессор

Huquqshunos ilhomlari

ГУЛ ОЧИБДИ ЭНДИ СЕВГИМИЗ

ЁМҒИР

Белбоғини ечди булутлар,
Қаттиқ-қаттиқ аксирди осмон.
Намойишга отланиб ўтлар
Яшилликдан туғ тутди шу он.

Мудрар чоллар каби кўр тикиб
Чакмон ташлаб елкага қирлар.
Уфқ барин гоҳ шар-шар сўкиб
О, фалакка чақмоқ дўқ урар.

Қизиқ ўйин, ғалати ўйин,
Кўк йиғисин ёқиш шунчами?
Мотамсаро этмакми тўйин...
Уфқ - бўғизланган ғунчами?

Бир бор дардин айтмайин кўкка
Ўйчан замин хўрсинур оғир.
Солиб ўзин бепарволикка
Ёға-ёға қорайди ёмғир.

Абдужалолга

Бугун ўтди, эрта ҳам ўтар,
Тутиб бўлмас йиллар этагин.
Вақт ўғринча йўталиб қўяр,
Такрорлаб-да эски эртагин.

Мусаффолик тортаркан хира
Ёшинг анча улғайган сари.
Ҳамма нарса сендан ётсираб
Ўзин олиб қочади нари.

Қизларга гап қотмоқлик уят,
Жувонга ҳам ёқмас эркалик.
Соч тутамлаб ўйлайсан фақат:
Ёшликка хос экан «серка»лик.

Сиполикнинг диёрида бот
Мекойил, на Исрофил бўлдик.
Кўндик нима тутса гул ҳаёт,
Аъшор битсак қувончга тўлдик.

Ўша-ўша содда, сипойи,
Ўша-ўша жайдари ўғлон.
Балчиқ йўлда юрмадик тойиб,
Бахтимиздан нурланди замон.

Биз заминга бегонамасмиз,
Ҳужайрамиз меҳридан бутун.
Бармоқ тишлаб ўтди не-не зот,
Лек дунёга бўлмади устун.

Хўп алдади ҳийлагар йиллар,
Гулханида ёқди сезгимиз.
Дўстим, бу кун қартайсак-да гар,
Гул очибди энди севгимиз.

ОЙИМҚИЗГА

Ким синдирди, ҳой ойимқиз
Дарчангизни.
Билмас эдим ўшангача
Тош отмоқни.
Ғалвир солиб эладингиз
Барчамизни,
Мен қурғурга ўргатдингиз
Гап қотмоқни.

Ой юзингиз ойна бўлса,
Менда не айб.
Дарчангизга кўзгу солсам
Боқмасангиз.
Оғангизга аччиқ қилиб,
Қовоқ уйиб,
Бунча жеркиб, пўстагимни
Қоқмасангиз.

Ёлғонми бу итингизга
Қопирдингиз,
Дод солгандим, хандон кулиб
Юзландингиз.
Жангал кечиб, тўсиқ оша
Чопирдингиз,
Қарта чиймай, ҳа, ҳозирча
Тузладингиз.

Шошманг ҳали бир чақайин
Боймомга,
Бошда тугун, йўлга тушар
Азон чоғи.
Нозингизни қилиб кўринг
Оймомга,
Сизни кутар чимилдиқнинг
Зар қучоғи.

Менда не айб, келиб-келиб
Сизни севсам,
Ўзингиз-ку ўргатдингиз
Гап қотмоқни.
Чимилдиқда фақат, фақат
Сизни кўрсам...
Йўқ, унгача бас қилмайман
Тош отмоқни.

Ўроз ҲАЙДАР

АСКИЯ — ҚАЛБ ТУҒЁНИ

У ҚАНДАЙ «ПОРТЛАГАНИНИ» БИЛМАЙ ҚОЛАСИЗ...

Мамлакатимизда Қорасув шаҳри (Андижон вилояти) деганда ҳамманинг кўз олдига машҳур жаҳон бозори-ю, миллий ҳунармандчилик ўчоғи - пичоқчилик намуналари келади. Аммо санъатсеварлар, кулги шинавандалари кўз олдига эса машҳур аскиячилар, уста ва шогирд Абдулҳай махсум Қозоқов ва Ҳасанбой Султоновларнинг ичакузди аския-ю, ҳангомалари, қаҳ-қаҳ отиб турган ҳолатлари намоён бўлади. Биз Сайилгоҳда Ҳасанбой акани учратиб қолиб, сиз азиз муштарийлар билан учрашувга таклиф этдик ва унинг ижодий йўли, аскиячилик муаммолари ҳақида суҳбатлашдик.

- Ҳасанбой ака, бир қарашда аскиячилик ҳар бир ўзбекнинг қонида бор дейишади. Лекин бу гап ким хоҳласа аскиячи бўлаверади, degани эмас. Бунинг учун ўзига хос туғма талант, қолаверса, сўз санъати бобида алоҳида фаҳм-фаросат керак. Лекин бу соҳада ҳам барибир устознинг ўрни бўлакдир...

- Бўлмасамчи. Устоз бўлиши шарт. Санъатнинг бу турида одам битта қирра билан кўринмайди. Аския деgани бу зўрма-зўраки гаплар йиғиндиси-ю, шарақлаб осмонни бошига кўтариб кулиш эмас. Аския бу - ҳар кимнинг ҳам фаҳм-фаросати етавермайдиган нозик сўз санъати. Аския бу - юракдан чиққан кулги. Бунинг учун унда нозик қочирим, дилбар лутф, ҳаётнинг ғоятда нозик нуқталарини чуқур англаш, ўзбек тилидаги бир сўзнинг минг жилосини билиш лозим. Бундан ташқари асkiянинг очиқ ва ёпиқ турлари борки, буни давранинг руҳиятига қараб, ҳисобга олмоқ лозим. Киши ҳар томонлама зукко бўлмаса, аскиячи бўлолмайди.

- Ўзингизнинг устозларингизга келсак...

- Кўз очиб кўрган устам Маҳсум ака, кейин раҳматли Мамажон тоға. Лекин шу етти ёшларимда тўйларда раҳматли Мамажон тоға ва Маҳсум акаларнинг аскияларини қулоғимга қуяр эдим. Тўққиз ёшимда Ғанижон Тошматовлар Қорасувга концертга келишиб, Муҳаббат Мусаева деган ўт-олов конферансье аёл билан қилган аскиясини тинглаш билан «кўзим очилган» бўлса ажаб эмас. Бундан ташқари отам Султонбой Мамадалиев санъатини дилдан севар, ликопча билан катта ашулалар ижро этар эди.

Суҳбатимизда иштирок этаётган Ҳасанбой аканинг аскиячи дўсти Қаҳрамон ака Абдувоҳидов тек ўтиролмай, унинг лақабига ишора қилиб аския бошлаб юборади.

- У вақтда Ҳасанбой акангизни фақат «кўзи очилмаган» эмас, шу билан бирга «қулоғи ҳам кесилмаганди» **(гурра кулги).**

- Ҳар қалай биринчи марта қаерда ва кимникида аскияда «чўқишқанингиз» эсингиздан чиқмагандир?

- Ҳе, бўлмасам-чи, Қўрғонтепада Убайдулла Мамашоев, Раҳматулла Урайимов деган жўраларим бўларди. Улар билан гап-гаштакларда тонг отгунча аския қилиб «чўқишар» эдик. Аммо кўпчиликнинг ўртасига чиқишга юрак дов бермасди. 65-йиллар... Маҳсум акалар роса кучайган пайтлар. Устозларнинг салобати шунчаликки, ҳатто аския машқ қилишимизни улардан яширар эдик...

- Барибир қўлига тушгансиз-ку - яна суҳбатга аралашиб аския қилади Қаҳрамон ака. - Нақ эсимда бор. 1968 йилнинг 25 апрел куни, никоҳ тўйимда мен хотиннинг қўлига тушганман, сиз Маҳсум аканинг. Чунки сиз ўшанда биринчи марта у билан аския айтишгансиз. Сизга ўша-ўша устознинг меҳри тушиб, қўлдан чиқармайди. «Эргаштириб юргани-юрган».

- Сиз ҳам унинг «орқасидан қолмайсиз» **(яна кулги. Суҳбат баҳона аския қизиганидан руҳланиб биз ҳам аския-суҳбатни давом эттирамиз).**

- Ҳасанбой ака, Сизни катта саҳнага ҳам Маҳсум аканинг ўзи «еталаб» чиққан дейишади?

- Ҳа, ўша 68-йилнинг августида уста бизнинг уйга борибдилар. Отамга айтибдики республика газетасида эълон чиққан. Тошкентдаги Пушкин боғида аския кечасида қатнашишимиз керак.

Дарҳақиқат, ўша куни газета қўлимга тушиб қолди. 4-бетда эълон. Машҳур аскиячилар қаторида менинг ҳам исми-шарифим. Яна кимлар билан денг «Амин бува, Ғойиб тоға, Маҳсум ака...»

Аммо ўша кунлари азадор эдик. Онамиздан айрилган эдик. Секин отамга қарадим.

- Бормасанг бўлмайди, ўғлим. Ўлганнинг орқасидан ўлиб бўлмайди. Қолаверса, Маҳсум сенга ишониб айттирворибди.

Отамнинг гапи далда бўлдию, қайдасан Тошкент деб йўлга равона бўлдим. Устозлар билан биринчи марта катта саҳнада хумордан чиқиб аския қилдик. Бўлди кулги, бўлди қаҳ-қаҳа. Мендан бахтли инсон йўқ эди дунёда. Шу-шу саҳнадамиз. Республика аскиячиларининг барча кўрик-танловларида, Намангандаги гул байрамларида, бошқа кулги кечаларида баҳоли қудрат қатнашиб келаяпмиз. Бизнинг лутфимиздан бир кишининг бўлса ҳам юзида табассум жилва қилса бахтимиз ўша, тахтимиз ўша. Абдулҳай маҳсум Қозоқовнинг этагидан қўйвормай келаяпмиз.

- Аския боғида гул теришингиздан Сизни фақат санъат учун туғилган деб ўйлайди, киши. Аслида эса Сиз физика ва меҳнат ўқитувчиси бўлиб, ўн беш йил муаллим, ўн йил мактаб директори, бир неча йил ўқув комбинати раҳбари бўлиб ишлаб келгансиз. Қайси соҳада ишқ билан ишладингиз, қайси бирида ҳавас билан... Палакни босиб олган бўлсак, узр...

- Мухбирларда кўп маълумотлар бўлади, деб бежиз айтишмас экан-да. Дарҳақиқат, ўқитувчилик бу менинг касбим, санъат эса менинг... У кимлар учундир кўнгил эрмаги бўлиши мумкин, мен учун эса қувонч ва дард. Шу боисдан ҳам кейинроқ санъат соҳасига бутунлай ўтиб кетдим. Аммо маорифда бутун қалб қўримни бериб ишлаганман. Қолаверса, яхши ишлаганим учун енгил автомашинани ҳам мукофотга шу соҳада олганим бор.

- Қорасувда ҳамма аскиячи дейишади. Бу ерда аския мактаби анъаналари давом эттириладими? Аскияда мажозий образ, кўчма маъно ва лақаблар тўғрисида нима дея оласиз.

- Ҳа, шаҳримизда аскиячи кўп. Маҳсум аканинг атрофига уюшган ўз мактабимиз бор. Лекин кўча-кўйда, тўй-ҳашамларда катта-кичик, ёш-яланг билан оқсоқоллар билан аския қандай қизиб кетиб қолганини баъзан ўзимиз ҳам сезмай қоламиз. Аския ана шундай қалб туғёни, қандай «портлаганини» билмай қоласиз.

Қолаверса, аския бағоят нозик сўз санъати. Аскияда мажозий образ ва мақсад бўлмаса қизимайди. Ваҳоланки, аскияда биринчи навбатда ҳаё ва парда бўлиши керак. Лақаблар эса пайровларни янада бойитади. Яна битта гап, ука. Аскияни тушуниш учун чинакам тоза, бутун қалби билан ўзбек бўлиши, ўзбек тилининг бой ва бетакрор гўзалликларини юракдан ҳис қилиши керак. Аввалги замонлардагидек, ўрис мактабда ўқиган «чала ўзбеклар» бўлса бунақа аскияни тушунишмайди, яна кулиш ўрнига анграйиб тураверади.

- Аёллар аскиясига қандай қарайсиз?

- Улар ўз даврасида аския қилганлари маъқул.

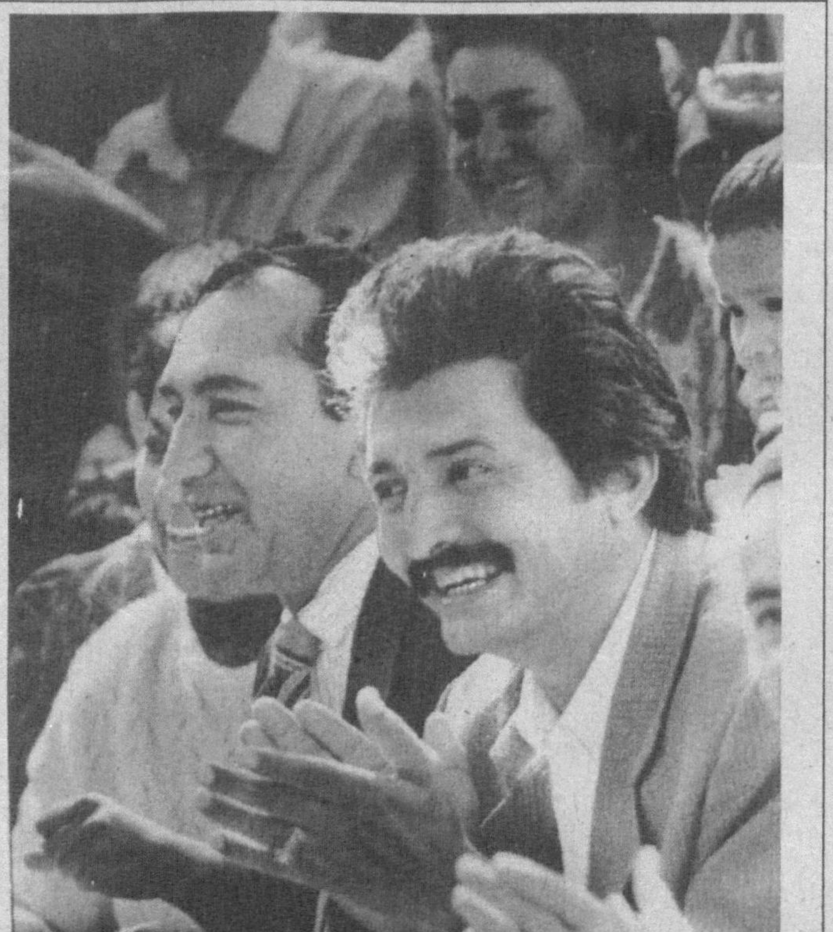

- Ҳуқуқшуносларга тилакларингиз?

- Халқимизда қози адолатли бўлмаса дардингни кимга айтасан, деган гап бор. Шунинг учун ҳуқуқшуносларимизга фақат ва фақат адолатли бўлишларини тилайман. Адолатни ўрнатиш эса заҳматли, игна билан қудуқ қазишдек сермашаққат иш. Шунинг учун уларни тез-тез аския айтишиб, юракларини ёзиб қаҳ-қаҳа отиб туришларини хоҳлайман. Агар бизнинг Қорасувга ташриф буюрсангиз, шаҳримиз ҳокими Мурoджон Шерматов, шаҳар судининг раиси Хислатилло Эргашбоевларнинг биз билан бемалол «беллашиб» аския айтишларининг гувоҳи бўласиз.

- Аския-суҳбатингиз учун ташаккур. Кулгу шинавандалари бахтига соғ-омон бўлинг Ҳасанбой ака.

Суҳбатдош:
Илҳомжон ЭГАМНАЗАРОВ

-Қизиқ, ҳаётингда неча марта ичгансан? -сўради Бекри Мустафодан.

- Қасам ичиб айтаманки, ҳаётимда мен фақат бир марта ичганман, шундан бери бош оғриғи қиламан, холос, - жавоб берди Бекри.

***

Дўкончи хотинига:

-Бугун Алимнинг дўконидан ҳеч нарса харид қилма.

-Нега? - таажжубланиб сўрабди хотин.

-Унинг тарозиси бузилиб қолибди. Бизникида савдо қилаяпти.

***

Катта қопда юк кўтарган габровалик автобусда бораётир.

Ундан қопдаги юк учун ҳам ҳақ тўлашни талаб қилишди. Габровалик таажжубланиб деди:

-Ахир, кўраяпсизку қопни ўзим елкамда кўтариб турибман.

***

Мен кеча Тоте билан бирга тушлик қилишимни билдириб, унинг номига хат қолдирувдим. Тавба, бугун келсам Тоте уйида йўқ.

-Таажжубланма. Демак, у хатингни олибди...

Тўпловчи:
Шаҳзодбек

КЕЛГУСИ СОНДА:

Оғзи қийшиқ бўлсаям, бойнинг ўғли гапирсин экан...

Лекин терговчи пулдорларга бош эгмади.

«ҚОРАДОРИ» ЖИЛВАСИ

ёки билмайин тиканни босган аёл

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

Бош муҳаррир
Файзулла ҚИЛИЧЕВ

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ
Сафар НАЗАРОВ
Парахат АЙТНИЁЗОВ
Бурхон БЕКМИРЗАЕВ
Шавкатжон МАВЛОНОВ
Неъмат АМИНОВ
Абдил ТЎХТАШЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ
Сирожиддин РАУПОВ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Салима ҚИЛИЧЕВА
Зайниддин ИСЛОМОВ
Ҳамза ЗОКИРОВ
Миршоҳид МИРҲАМИДОВ
Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Индекс: 646882
«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририятида саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмида, офсет усули билан «ШАРҚ» нашриёт матбаа концерни босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-048. Тиражи-10.000. **Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 20.00**

Навбатчи:
А.ОТАБОЕВ
Компьютерда оригинал макет тайёрловчи:
Ж. ТОҒАЕВ
терувчи:
М. ДЎСТОВА

МАНЗИЛИМИЗ:700047 Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ кўчаси-5. Телефон, факс: 133-24-41
«Инсон ва қонун» газетаси 1998 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00141- сон билан рўйхатдан ўтган.